

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Kapsamında İhtiyaç Analizine Dayalı Güncel Dil İşlevleri Listesi¹

Kemalettin DENİZ² Yunus Emre ÇEKİCİ³

² Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkiye,

kdeniz@gazi.edu.tr

³ Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Türk Dili Bölümü, Türkiye, yecekici@atu.edu.tr (Sorumlu Yazar/Corresponding Author)

Makale Bilgileri

ÖZ

Makale Geçmişi

Geliş: 22.03.2023

Kabul: 30.05.2023

Yayın: 30.09.2023

Anahtar Kelimeler:

Dil İşlevleri,
İletişimsel İşlev,
İletişimsel Dil Öğretimi,
Türkçenin Yabancı Dil
Olarak Öğretimi.

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'deki üniversitelere bağlı Türkçe öğretimi uygulama ve araştırma merkezlerinde görev yapan öğretim elemanlarının ve bu merkezlerde Türkçe öğrenen öğrencilerin görüşlerinden yola çıkarak Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin günlük yaşamlarında ihtiyaç duydukları dil işlevlerini tespit etmektir. Çalışmanın sonucunda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ihtiyaç analizine dayalı güncel bir dil işlevleri listesinin ortaya konulması hedeflenmiştir. Nitel durum araştırması modelindeki bu çalışmada, veriler yüz yüze/çevrim içi görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Türkiye genelinde 28 farklı üniversitede görev yapan 50 öğretim elemanı ile 16 farklı üniversitede öğrenim gören 200 öğrenci, bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmış, betimsel analiz tekniğine göre çözümlenmiştir. Araştırmada Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ihtiyaç duyulan dil işlevleri belirlenerek bunların nedenleri tartışılmıştır. Araştırmanın sonucunda kapsamlı bir ihtiyaç analiziyle şekillendirilmiş; 6 tema, 20 kategori, 180 koddan oluşan *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi İçin Güncel Dil İşlevleri Listesi* ortaya çıkmıştır. Araştırmanın iletişimsel ve işlevsel Türkçe öğretimine hem kuram hem de uygulama açısından katkı sunması beklenmektedir.

List of Current Language Functions Based on Needs Analysis in the Scope of Teaching Turkish as a Foreign Language

Article Info

ABSTRACT

Article History

Received: 22.03.2023

Accepted: 30.05.2023

Published: 30.09.2023

Keywords:

Language Functions,
Communicative
Function,
Communicative
Language Teaching,
Teaching Turkish As
A Foreign Language

The aim of this study is to determine the language functions needs in daily life of those who learn Turkish as a foreign language, based on the views of the instructors working in Turkish teaching research and application centers affiliated to universities in Turkey and the Turkish language students in these centers. As a result, it is aimed to shape a recent list of language functions that is based on the analysis of needs in teaching Turkish as a foreign language. The data were collected through face-to-face and online interviews in this qualitative case study model study. The sample of this study consists of 50 instructors working at 28 different universities and 200 students studying at 16 different universities in Turkey. The data were collected through a semi-structured interview form and analyzed according to descriptive analysis technique. The language functions needed and not needed in teaching Turkish as a foreign language were determined and the reasons for these were discussed in the study. As a result of the study, *Recent List of Language Functions of Teaching Turkish As A Foreign Language* consists of 6 themes, 20 categories and 180 codes was shaped after an extensive analysis of needs. The study is expected to contribute to communicative and functional Turkish teaching in both theory and application aspects.

Atıf/Citation: Deniz, K. & Çekici, Y. E. (2023). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Kapsamında İhtiyaç Analizine Dayalı Güncel Dil İşlevleri Listesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi (AKEF) Dergisi*, 5(2), 374-401.

"This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0)"

* Bu çalışma, Prof. Dr. Kemalettin Deniz danışmanlığında Yunus Emre Çekici'nin hazırladığı "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Açısından Dil İşlevleri" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

21. yüzyılda iletişim becerisini geliştirmek; zamanın dayattığı karmaşık koşullara ayak uydurabilmek, sosyal yaşamdaki sayısız sorunla başa çıkabilmek ve kültürler arası etkileşimden beslenebilmek için bir seçenek olmaktan çok, bir zorunluluk hâlini almıştır. Bu doğrultuda günümüz yabancı dil öğretimi, soyut bilgi aktarımından ziyade öğrencilerin iletişim kurma becerisini geliştirmeyi amaçlamaktadır. İletişim kurmak ise öğrencilerin gerçek yaşamda karşılaşılabilecekleri dil işlevlerini (selamlaşma, vedalaşma, teşekkür etme, rica etme, emretme, karşılaştırma, sıralama, ekleme vb.) anlaması ve uygun bağlamlarda kullanmasıyla olanaklıdır. Bu nedenle günümüz yabancı dil öğretiminde egemen olan iletişimsel paradigma, insanın dil kullanma amacı şeklinde tanımlanan “dil işlevleri”ni merkeze almakta; öğretim programları, materyaller ve sınıf içi uygulamalar öğrencilerin ihtiyaç duyduğu dil işlevlerine göre hazırlanmaktadır. Bu bağlamda yabancı dil öğrencilerinin dili anlama ve kullanma becerilerini geliştirmek için öncelikle öğrencilerin ihtiyaç duyduğu dil işlevlerini belirlemek gerekmektedir.

Dil işlevleri; insanların konuşma veya yazmalarındaki amaç (Blondell, Higgins ve Middlemiss, 1982), insanın dil yoluyla yaptığı eylem (van Ek ve Trim, 1990a) şeklinde tanımlanmaktadır. Dilin rica etme, emir verme, teşekkür etme, özür dileme, zamanı ifade etme, sebebi ifade etme, özetleme, çıkarım yapma gibi sayısız işlevi vardır. Dilin söz konusu işlevleri, geçmişten günümüze hem dil felsefesinde hem de dil bilimi ve dil eğitiminde önemli bir araştırma konusu olmuştur.

Dil felsefesinde dilin taşıdığı işlevlere yönelik Wittgenstein’in (2010) geliştirdiği “oyun kuramı” ile Austin (2017) ve Searle’ün (2000, 2011) geliştirdiği “söz eylem kuramı”; yabancı dil öğretiminde dil kullanımına, bağlama ve iletişim sürecine yönelik ilgiyi artırmıştır. Bunların yanı sıra Bühler (2011), Jakobson (1960) ve Halliday’in (1970, 1971, 1973, 1978) dilin işlevlerine yönelik sınıflandırmaları da yabancı dil öğretiminde dil işlevlerinin merkeze alınmasına kuramsal bir dayanak oluşturmuştur. Ayrıca dili soyut bir olgu olarak gören ve inceleme nesnesini tümceyle sınırlandıran yapısal dilbilimin iletişim ortamındaki dil kullanımını açıklamakta yetersiz kalması (Çubukçu, 2014, s. 12), işlevsel dilbilim yaklaşımının doğuşuna zemin hazırlamıştır. İşlevsel dilbilim, edimibilim, toplumdilbilim, dil psikolojisi ve uygulamalı dilbilim alanlarındaki çalışmalar, bir yandan dilin işlevsel doğasını aydınlatmış, diğer yandan da dil öğretiminde işlevsel ve iletişimsel yaklaşımların ivme kazanmasını sağlamıştır (Deniz ve Çekici, 2019a).

Yabancı dil öğretim tarihi incelendiğinde, uzun yıllar dil bilgisi, çeviri veya sözcük odaklı yaklaşımların merkezde yer aldığı görülmektedir. Ancak öğrencilerin büyük bir bölümünün hedef dilde etkili iletişim kuramaması; araştırmacıların, kuramcılarının ve öğretmenlerin söz konusu geleneksel yaklaşımları sorgulamalarına neden olmuştur (Taylor, 1983). Derste dil bilgisel açıdan doğru cümleler kurabilen öğrencilerin gerçek iletişim ortamlarında dili işlevsel bir biçimde kullanamamaları, yabancı dil öğretiminde iletişimsel yaklaşımları gündeme getirmiştir (Larsen-Freeman, 2003, s. 121). 1970’lerden itibaren yabancı dil öğretiminde öncelikle işlevsel-kavramsal yaklaşım, ardından da iletişimsel yaklaşım giderek önem kazanmaya ve dil işlevleri merkezî bir konum elde etmeye başlamıştır. İletişimsel yaklaşıma göre (Yaylı ve Yaylı, 2014, s. 17) dil işlevlerini dikkate almayan dil öğretimi, beklenen etkiyi gösterememektedir. İletişimsel yaklaşım, öğretim sürecinde dilin yapısından ziyade işlevsel ve iletişimsel gizil gücünü ön plana çıkarmaktadır (Richards ve Rodgers, 2002, s. 64). Dolayısıyla dil işlevleri, özellikle son 50 yıl içinde yabancı dil öğretiminin merkezî kavramlarından biri olmuştur.

Hymes’in (1972) “iletişimsel yeti”, Chomsky’nin (2001) “edinç” ve “derin yapı”, Krashen’in (1981) “edinim” kavramlarına gönderimde bulunan iletişimsel yaklaşım, “Yabancı dil, dil bilgisi kurallarından hareketle mi, yoksa işlevden hareketle mi öğretilmeli?” (Karababa ve Saltık, 2010, s. 190) sorusuna, “işlev” penceresinden yanıt vermektedir. Bu kapsamda yabancı dil öğretiminde dil işlevlerini merkeze almak (Brown, 2007; Finochiaro ve Brumfit, 1983; Rubio, Passey ve Campbell, 2004), öğrencilere dil işlevlerini anlama ve anlatma becerisi kazandırmak (Littlewood, 2010, s. 2-3) dolayısıyla öğrencileri iletişim kurmaya hazırlamak (Savignon, 2002, s. 22) gerektiği vurgulanmaktadır. Dil işlevlerine dayalı yabancı dil öğretimiyle işlev-dil bilgisi ikililiğinin ortadan kalkacağı, öğretimin

bütünlük ve yaşamsallık kazanacağı (Deniz ve Çekici, 2019a, s. 3047), öğrencilerin anlatım seçeneklerinin gelişeceği (Kinsella, 2010) düşünülmektedir. İşlevsel dil öğretimi sonucunda öğrencilerin derste edindikleri bilgileri davranışına ve yaşamına yansıtılabileceği vurgulanmaktadır (Yalçın, 2012, s. 34). Ayrıca insanların dil işlevlerini uygun bağlamlarda kullanarak sosyalleştiği veya sosyalleşmek için dil işlevlerini uygun bağlamlarda kullanmak zorunda oldukları ifade edilmektedir (Deniz ve Çekici, 2021, s. 3). Kısacası dil işlevleri odaklı yabancı dil öğretiminin öğrencilerin dili etkin bir biçimde kullanma becerisini geliştireceği düşünülmektedir. Ne var ki alan yazınındaki çalışmalar, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin dili yeterince etkili ve işlevsel bir biçimde kullanamadıklarını ortaya koymaktadır (Altun Alkan ve Yaylı, 2019; Bayat, 2017; Kılınç, 2019; Kurt, 2020; Özdemir, 2016; Temur ve Arslan, 2018). Bu sorunun çözümü için yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin ihtiyaç duyduğu dil işlevlerini belirlemek ve dil işlevleri odaklı bir eğitim vermek gerekmektedir.

Dil işlevleri kavramı, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan, Türkiye ve Avrupa'da yabancı dil öğretimi alanındaki temel başvuru kaynağı olan Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde (çerçeve metin) bir öğretim yaklaşımı olarak ele alınmaktadır. Çerçeve metin, önceden belirlenmiş dil yapıları aracılığıyla doğrusal ilerleyen bir müfredattan çok, ihtiyaç analizine dayalı ve gerçek hayattaki iletişim durumlarını temel alan görevler ve işlevlere odaklanmaktadır (CEFR, 2020, s. 28). Çerçeve metin, dil öğrenme, öğretme ve değerlendirme açısından işlevsel öğrenme hedeflerini formüle etmeye yönelik önerileri içermektedir (Hulstijn, Alderson ve Schoonen, 2010, s. 11-12). Başka bir deyişle çerçeve metnin amacı, Avrupa'da dil eğitimi alan öğrencilerin işlevsel dil kullanımlarını geliştirmek için yapılabilecekleri standartlaştırmaktır. Bu bağlamda çerçeve metinde yer alan örnek tanımlayıcılar incelendiğinde, öğrencilerin hangi seviyede hangi dil işlevlerini gerçekleştirmesi gerektiğinin belirlendiği görülmektedir. Avrupa Konseyi üyesi Türkiye'nin, Avrupalı ülkelerin dil öğretimi uygulamaları ile birlikteliği sağlaması için dil öğretiminde çerçeve metinde ifade edildiği gibi, dil işlevlerini kazandırmak ve geliştirmek üzere uygulamalar yapması gerekmektedir. Bu kapsamda son yıllarda, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında hazırlanan programlarda da çerçeve metindeki gibi dil işlevlerinin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (TMV, 2020; YEE, 2018).

Avrupa'daki dil öğretimine bir standart ve şeffaflık kazandırmayı amaç edinen Avrupa Konseyi, geçmişten günümüze dil işlevleri kapsamında birçok çalışma yapmıştır. Çerçeve metne de kaynaklık eden bu çalışmalarda (Deniz ve Uysal, 2010, s. 242) A1, A2, B1 ve B2 düzeylerine göre dil işlevleri listeleri hazırlanmış ve bu listeler zaman zaman güncellenmiştir (bk. Green, 2012; van Ek, 1975; van Ek ve Trim, 1990a, 1990b, 2001; Wilkins, 1973). Böylece işlevsel ve iletişimsel dil öğretimine veri tabanı oluşturulmuştur. Söz konusu çalışmalar incelendiğinde, dil öğretiminin altı temel dil işlevine göre tasarlandığı görülmektedir. Dilin ne işe yaradığını genel anlamda ortaya koyan, evrensel nitelik taşıyan altı temel dil işlevi, aşağıda sıralanmaktadır:

1. Bilgiyi araştırma ve açıklama işlevi
2. Tutumları/duyguları araştırma ve açıklama işlevi
3. İkna etme işlevi
4. Sosyalleşme işlevi
5. İletişim sorunlarını önleme ve telafi etme işlevi
6. Söylemi yapılandırma işlevi

Avrupa Konseyi'nde yapılan çalışmalar incelendiğinde (Green, 2012; van Ek, 1975; van Ek ve Trim, 1990a, 1990b, 2001; Wilkins, 1973) bu altı temel işlevin oldukça kapsayıcı olduğu görülmektedir. Bilgiyi araştırma ve açıklama işlevi bilgi vermek, bilgi almak için soru sorma ve yanıtlamayı; tutumları/duyguları araştırma ve açıklama işlevi, kişisel görüş ve duyguları sorma ve ifade etmeyi; ikna etme işlevi, karşıdaki kişiyi yönlendirme ve harekete geçirmeyi; sosyalleşme işlevi sosyal ilişkileri başlatmak ve sürdürmek için dili kullanmayı; iletişim sorunlarını önleme ve telafi etme işlevi, iletişim sürecindeki olası yanlış anlaşılmalara önüne geçme ve varsa mevcut yanlış anlaşılmaları düzeltmeyi/onarmayı; söylemi yapılandırma işlevi, yazılı/sözlü metni belirli bir sıradüzen içinde inşa

Dil işlevlerini gerek dilbilim kapsamında (Austin, 2017; Brinker, 2010; Bühler, 2011; Halliday, 1970, 1971, 1973, 1978; Jakobson, 1960; Ogden ve Richards, 1972; Searle, 2000, 2011) gerek dil öğretimine kaynaklık oluşturması bakımından Avrupa Konseyi çatısı altında (Green, 2012; van Ek, 1975; van Ek ve Trim, 1990a, 1990b, 2001; Wilkins, 1973) gerek de yabancı dil öğretimi kapsamında ayrıntılı olarak ele alan çalışmalar (Blundel, Higgins ve Middlemiss, 1982; Finocchiaro ve Brumfit, 1983) bulunmaktadır. Ne var ki söz konusu listelerin hiçbiri, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin ihtiyaçları temel alınarak hazırlanmamıştır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kapsamında Benzer (2020) ile Deniz ve Çekici'nin (2021) hazırladığı dil işlevleri listeleri de bir ihtiyaç analizi ile desteklenmemiştir. Bu eksiklik, iletişimsel yaklaşım kapsamında hazırlanacak Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanındaki program geliştirme ve materyal hazırlama çalışmalarını sekteye uğratmaktadır. Bu kapsamda yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin hangi dil işlevlerine ihtiyaç duyduğunun betimlenmesi, işlevsel ve iletişimsel dil öğretimine kaynak oluşturmak için bir zorunluluk hâlini almaktadır.

Bu araştırmanın amacı, dil işlevleri kapsamında Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik bir ihtiyaç ve durum analizi yapmaktır. Bu doğrultuda Türkiye'deki üniversitelere bağlı Türkçe öğretimi uygulama ve araştırma merkezlerinde (TÖMER, DİLMER, TÜRKÇEM, TUAM vb.) görev yapan öğretim elemanlarının ve bu merkezlerde Türkçe öğrenimi görmüş veya hâlen görmekte olan öğrencilerin görüşlerinden yola çıkarak Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin günlük yaşamlarında ihtiyaç duydukları dil işlevlerini tespit etmek hedeflenmiştir. Çalışmanın sonucunda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ihtiyaç analizine dayalı güncel bir dil işlevleri listesinin ortaya çıkması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kapsamında öğrencilerin hangi dil işlevlerine gereksinim duyduğunu tespit etmeyi amaçlayan nitel bir durum araştırmasıdır. Durum çalışmalarının temel amacı, bir durum hakkında detaylı betimlemeler yapmak ve o durumu var olduğu şekliyle anlamaktır (Büyüköztürk vd., 2016, s. 264).

Araştırmada veriler görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Görüşme insanların gerçekliğe ilişkin algılarına, anlamlarına, tanımlamalarına ve gerçeği inşa edişlerine vâkıf olmanın, dolayısıyla insanları anlamının güçlü yollarından biridir (Punch, 2014, s. 165-166). Bunun yanı sıra görüşme, araştırmacının daha önce dikkat etmediği noktalar hakkında bilgilenmesi ve önceden gördüğü noktalar konusunda da alternatif bakış açılarına ulaşabilmesini sağlamaktadır (Glesne, 2014, s. 143). Ayrıntılı bulgulara ulaşmaya zemin hazırlaması nedeniyle, bu çalışmada görüşme yönteminin kullanılmasına karar verilmiştir.

Çalışma Grubu

Nitel araştırmalarda çalışma grubu rastgele değil, araştırmanın yararı gözetilerek amaçlı bir biçimde belirlenir (Best ve Kahn, 2017, s. 364). Bu bağlamda bu araştırmada çalışma grubu belirlenirken belirli ölçütler göz önünde bulundurulmuştur. Söz konusu ölçütler, aşağıda açıklanmaktadır.

Araştırmada iki ayrı çalışma grubu bulunmaktadır:

1. Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerine bağlı Türkçe öğretimi uygulama ve araştırma merkezleri (TÖMER, TUAM, TÜRKÇEM vb.) ile dil eğitimi uygulama ve araştırma merkezlerindeki (DİLMER vb.) Türkçe kurslarında yabancı dil olarak Türkçe dersi verme deneyimine sahip öğretim elemanları ile

2. Türkiye'deki söz konusu merkezlerde Türkçe öğrenimi görmüş ve/veya hâlen görmekte olan yabancı uyruklu öğrenciler, bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Bu doğrultuda Türkiye genelindeki devlet ve vakıf üniversitelerinde çalışan/çalışmış 54 öğretim elemanı ile görüşülmüştür. Sorulara ayrıntılı yanıt vermeyen 4 öğretim elemanı çalışma grubuna dâhil edilmemiş, böylece ilk çalışma grubu, 28 farklı üniversitede görev yapan 50 öğretim elemanından oluşmuştur. Çalışma grubunda yer alan öğretim elemanlarına ait bazı betimsel istatistikler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretim Elemanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

		f	%
Cinsiyet	Kadın	23	46
	Erkek	27	54
	Toplam	50	100
Akademik Unvan	Arş. Gör.	2	4
	Arş. Gör. Dr.	1	2
	Öğr. Gör.	37	74
	Öğr. Gör. Dr.	5	10
	Dr. Öğr. Üyesi	3	6
	Doç. Dr.	1	2
	Prof. Dr.	1	2
	Toplam	50	100
Mezun Olunan Lisans Programı	Dilbilim	1	2
	Mütercim Tercümanlık	1	2
	Türkçe Öğretmenliği	26	52
	Türk Dili ve Edebiyatı	17	34
	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	3	6
Toplam	50	100	
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Alanında Deneyim Yılı	1 yıl	3	6
	2-4 yıl	16	32
	5-7 yıl	13	26
	8-10 yıl	14	28
	11 yıl ve üstü	4	8
	Toplam	50	100
Yurt Dışı Deneyimi	Var	14	28
	Yok	36	72
	Toplam	50	100

Çalışma sürecinde devlet ve vakıf üniversitelerinde Türkçe dersi görmüş/görmekte olan, en az B2 düzeyini bitirmiş yabancı uyruklu 254 öğrenciyle görüşülmüştür. Ön görüşme gerçekleştirilmeden Google Form üzerinden görüşlerini aktaran 33 öğrencinin verileri sağlıklı bulunmadığı için araştırma grubuna dâhil edilmemiştir. Yüz yüze, telefonla veya çevrim içi olanaklarla görüşülen öğrencilerden 21’i ise görüşme formunda yer alan sorulara devamlı aynı seçeneği işaretleme, ardışık işaretleme (1, 2, 3, 4, 5 veya 5, 4, 3, 2, 1 gibi seçenekleri art arda işaretleme) veya eksik yanıt verme gibi ölçme hataları yaptıkları için çalışma grubundan çıkarılmıştır. Böylece ikinci çalışma grubu, 200 öğrenciden oluşmuştur. Bu grupta yer alan 45 farklı uyruktan 200 öğrenci, Türkiye’deki 16 farklı üniversitede Türkçe kursuna katılmıştır. Çalışma grubunda yer alan öğrencilere ait cinsiyet, yaş, mezuniyet, dil seviyesi, Türkçe öğrenme sebebi gibi bilgiler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilere İlişkin Betimsel İstatistikler

		f	%
Cinsiyet	Kadın	105	52,5
	Erkek	95	47,5
	Toplam	200	100
Yaş	16-20 yaş arası	85	42,5
	21-25 yaş arası	73	36,5
	26-30 yaş arası	32	16
	31 yaş ve üstü	10	5
	Toplam	200	100
Türkiye’deki Yaşam Süresi	1 yıldan az	78	39
	1-3 yıl	70	35
	4-6 yıl	31	15,5
	7 yıl ve üstü	21	10,5
	Toplam	200	100
Mezuniyet	Lise	125	62,5
	Ön lisans	8	4
	Lisans	53	26,5
	Yüksek lisans	14	7

		f	%
Toplam		200	100
Dil Seviyesi	B2	91	45,5
	C1	109	54,5
	Toplam	200	100
Türkçe Öğrenme Nedeni	Hobi	3	1,5
	İyi bir iş bulabilmek	5	2,5
	Kişisel gelişim	3	1,5
	Eğitim görmek	140	70
	Türkiye’de yaşamak	49	24,5
	Toplam	200	100

Veri Toplama Araçları

Öğretim elemanı ve öğrencilerin dil işlevlerine yönelik görüşlerini tespit edebilmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme formu hazırlanırken Deniz ve Çekici’nin (2021) geliştirdiği “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimine Yönelik Dil İşlevleri Listesi”nden yararlanılmıştır. Alan yazını taraması, yazılı metinleri inceleme, sözlü metinleri inceleme, uzman görüşü alma aşamalarının ardından hazırlanan söz konusu listede 172 ayrı dil işlevi bulunmaktadır. Bu listedeki dil işlevleri, görüşme formu için oluşturulan madde havuzuna eklenmiştir. İkinci aşamada madde havuzu gözden geçirilmiş ve düzenlenmiştir. Listede yer alan 172 dil işlevi; 6 tema ve 14 kategori altında toplanmıştır.

Dil işlevlerine ilişkin tema ve kategoriler belirlendikten sonra, söz konusu dil işlevlerini yansıtan örnek dil yapıları, söz varlığı öğeleri ile ifade/sözcelere yer verilerek taslak görüşme formu oluşturulmuştur. Taslak görüşme formları, “Açıklık ve Anlaşılabilirlik”, “Kullanışlılık”, “Amaca Uygunluk” “Kapsayıcılık” ve “Tutarlılık” açılarından (Yıldırım ve Şimşek, 2013) değerlendirilmek üzere Türkiye’deki beş farklı üniversitede görev yapan; dilbilim, yabancı dil eğitimi, Türkçe eğitimi ve yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanlarında çalışan dokuz ayrı uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formu gözden geçirilmiştir. Ardından 5 öğretim elemanı ve 10 öğrenciyle ön uygulama yapılarak görüşme formundaki sorular açıklık ve anlaşılabilirlik açısından bir kez daha gözden geçirilmiş ve görüşme formlarına son şekli verilmiştir.

Görüşme formunda “bilgiyi araştırma ve açıklama işlevi”, ”tutumları/duyguları araştırma ve açıklama işlevi”, “ikna etme işlevi”, “sosyalleşme işlevi”, “söylemi yapılandırma işlevi” ve “iletişim sorunlarını önleme ve telafi etme işlevi” temaları altında 178 madde yer almaktadır. Formdaki maddelerden 172’si yapılandırılmış, 6’sı ise yarı yapılandırılmış türdedir. Yapılandırılmış maddeler, öğrencilerin sunulan dil işlevlerine ne düzeyde ihtiyaç duyduklarını belirlemeye yöneliktir. Açıklayıcı olması bakımından formda bu dil işlevlerini örnekleyen ifadeler/sözceler ve dil yapıları yer almaktadır. Yarı yapılandırılmış maddeler ise görüşme formunda yer almayan fakat öğrencilerin ihtiyaç duyabileceği başka dil işlevlerini belirlemek üzere açık uçlu bir şekilde hazırlanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, Şubat 2021-Eylül 2021 tarihleri arasında sekiz aylık bir zaman diliminde, yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla yüz yüze, telefonla veya çevrim içi olanaklarla (Google Meet, Zoom) toplanmıştır. Veri toplamaya başlamadan önce, Türkiye’deki bir üniversitenin Etik Komisyonu’ndan etik izni alınmıştır. Ayrıca gerekli durumlarda öğrencilerin kurumlarından da izinler alınmıştır.

Görüşmeye başlamadan önce katılımcılara araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş, dil işlevleri açıklanmış ve örneklendirilmiştir. Görüşler, katılımcının onayıyla sesli veya yazılı kayıt altına alınmıştır. Katılımcıların düşüncelerini rahatça dile getirebilmeleri için görüşmelerde olumlu, doğal ve sıcak bir dil kullanılmış, katılımcıların açık uçlu sorulara yanıt vermeleri özendirilmeye çalışılmıştır. Görüşmenin doğal, samimi ve açık bir şekilde gerçekleşmesi için katılımcıların soruların yanıtları dışında, anlatmak istedikleri konularda konuşmalarına da izin verilmiştir. Konu/amaç dışı yanıtlar, verilerin analizi aşamasında ayıklanmıştır. Görüşme esnasında soruların doğru anlaşılıp anlaşılmadığı denetlenmiş,

Görüşmeler ortalama 50-60 dakika sürmüştür. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde araştırmacı dil düzeyini öğrencilerin dil düzeyine göre sadeleştirmeye/düzenlemeye özen göstermiş, öğrencilerin anlayacağı örneklerle görüşmeyi etkin kılmaya çalışmıştır. Öğrencilerin anlamadıkları sözcükler öncelikle beden dili eşliğinde Türkçedeki eş anlamlılarıyla, yeterli olmaması durumunda ise İngilizcedeki karşılığıyla açıklanmıştır. Böylece veri toplama sürecinin güvenilirliği artırılmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin görüşlerini açık ve rahat bir biçimde ifade ettikleri gözlemlenmiştir.

Öğretim elemanlarıyla yapılan görüşmeler ÖE1, ÖE2, ÖE3... şeklinde; öğrencilerle yapılan görüşmeler de Ö1, Ö2, Ö3... şeklinde kodlanmış ve veriler analiz edilmeye hazır hâle getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Nitel modeldeki bu araştırmada görüşme formlarında yer alan yapılandırılmış maddeler, betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Betimsel analiz, araştırma sürecinden önce alan yazını taramasıyla belirlenen 6 tema, 14 kategori ve 172 kod (dil işlevi) üzerinden gerçekleştirilmiştir. Görüşme formlarındaki ilgili maddelere ilişkin öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri toplanmış, frekans ve yüzdeler alınmış, bulgular tablolar hâlinde sunulmuş ve analiz edilmiştir.

Görüşme formunda yer alan yapılandırılmış maddeler, belli başlı yorum kodları temel alınarak analiz edilmiştir. Öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşme formunda yer alan yapılandırılmış maddelere verdikleri yanıtlar analiz edilirken Tablo 3'teki yorum kodları kullanılmıştır.

Tablo 3. Görüşme Formundaki Yarı Yapılandırılmış Maddelere Yönelik Yorum Kodları

Öğretim Elemanı Görüşü	Öğrenci Görüşü	Yorum Kodları
Hiç ihtiyaç duymaz.	Hiç ihtiyaç duymam.	Çok önemsiz/çok gereksiz
İhtiyaç duymaz.	İhtiyaç duymam.	Önemsiz/gereksiz
Kısmen ihtiyaç duyar.	Kısmen ihtiyaç duyarım.	Kısmen önemli/gerekli
İhtiyaç duyar.	İhtiyaç duyarım.	Önemli/gerekli
Çok ihtiyaç duyar.	Çok ihtiyaç duyarım.	Çok önemli/çok gerekli

Çalışmada öğrencilerin ihtiyaç duyduğu dil işlevlerini belirlemek amaçlanmaktadır. Bu nedenle yapılandırılmış maddeler analiz edilirken “ihtiyaç duyar/ihtiyaç duyarım” ve “çok ihtiyaç duyar/çok ihtiyaç duyarım” seçeneklerinin ne kadar işaretlendiğine özellikle odaklanılmıştır. Önemli/gerekli ve çok önemli/çok gerekli şeklinde yorumlanan bu seçeneklerin işaretlenme oranı %50'nin üstündeyse söz konusu dil işlevi, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi açısından bir gereksinim olarak yorumlanmıştır.

Çalışmada ayrıca öğretim elemanı ve öğrencilerin görüşme formunda yer almayan fakat gerekli/önemli gördükleri dil işlevleri varsa bunları da yazmaları istenmiştir. Bu öneriler de tablolar hâlinde sunulmuş ve yorumlanmıştır. Bu bağlamdaki önerilerin bir dil işlevi mi, yoksa üslup/tarz özelliği mi olduğuna dikkat edilmiştir. Yine önerilerin bir dil işlevi mi, yoksa konu/bilgi içeriği mi olduğu da göz önünde bulundurulmuştur. Bu şekilde görüşme formunda yer almayan yeni/özgün dil işlevlerine ulaşılması hedeflenmiştir.

Etik

Gazi Üniversitesi Etik Komisyonunun 22.02.2021 tarih E-77082166-302.08.01-17470 sayılı kararı ile etik kurul kararı alınmıştır.

BULGULAR

Bilgiyi Araştırma ve Açıklama İşlevine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Öğretim elemanı ve öğrencilere yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerinin bilgiyi araştırma ve açıklama işlevlerine ne düzeyde ihtiyaç duyduğu sorulmuştur. Bu kapsamda elde edilen bulgular, Tablo 4 ve 5'te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretim Elemanlarının Bilgiyi Araştırma ve Açıklama İşlevine Yönelik Görüşleri

Dil İşlevi	Hiç İhtiyaç Duymaz		İhtiyaç Duymaz		Kısmen İhtiyaç Duyar		İhtiyaç Duyar		Çok İhtiyaç Duyar			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Bilgiyi ifade etme	Bilip bilmediğini ifade etme	-	-	-	-	1	2	5	10	44	88	
	Hatırlamayı ifade etme	-	-	2	4	9	18	19	38	20	40	
	Fark edip etmediğini ifade etme	1	2	1	2	12	24	16	32	20	40	
	Teyit etme	-	-	1	2	2	4	13	26	34	68	
	Tanımlama	-	-	-	-	2	4	7	14	41	82	
	Tarif etme	-	-	-	-	1	2	7	14	42	84	
	İlan etme/duyurma	-	-	3	6	8	16	16	32	23	46	
	İşaret etme/gösterme	1	2	-	-	1	2	4	8	44	88	
	Varlığı ifade etme	-	-	1	2	3	6	2	4	44	88	
	Aitliği/ilgiyi ifade etme	-	-	2	4	-	-	6	12	42	84	
	Sebebi ifade etme	-	-	-	-	3	6	10	20	37	74	
	Amacı ifade etme	-	-	-	-	3	6	4	8	43	86	
	Zamanı ifade etme	-	-	-	-	4	8	5	10	41	82	
	Niteliği/biçimi/tarzi ifade etme	1	2	-	-	3	6	7	14	39	78	
	Yer/yön/konumu ifade etme	-	-	-	-	-	-	2	4	48	96	
	Miktar/ölçü/dereceyi ifade etme	-	-	-	-	1	2	10	20	39	78	
	Bilgi amaçlı soru sorma/yanıt verme	1	2	-	-	-	-	6	12	43	86	
	Olayı/durumu anlatma	Olayın/durumun nasıl gerçekleştiğini anlatma	-	-	-	-	5	10	11	22	34	68
		Olayı/durumu kimin gerçekleştirdiğini anlatma	-	-	-	-	1	2	5	10	44	88
Görmediği (anlatılan/duyulan/belirtileri görülen) olayı/durumu anlatma		-	-	1	2	3	6	8	16	38	76	
Geçmişte yaşanan/görülen olayı/durumu anlatma		-	-	-	-	-	-	5	10	45	90	
Şimdiki olayı/durumu anlatma		-	-	-	-	-	-	5	10	45	90	
Gelecekteki olayı/durumu anlatma		-	-	-	-	-	-	7	14	43	86	
Sürekli tekrarlanan olayı/durumu anlatma		1	2	-	-	3	6	12	24	34	68	
Vazgeçilmiş/bırakılmış alışkanlığı anlatma		-	-	-	-	4	8	17	34	29	58	
Geçmişte planlanan ancak gerçekleşmeyen olayı/durumu anlatma		-	-	-	-	4	8	12	24	34	68	
Geçmişte bir süre devam eden olayı/durumu anlatma		-	-	-	-	3	6	11	22	36	72	
Geçmişte süren ve başkasından duyulan olayı/durumu anlatma		-	-	-	-	4	8	15	30	31	62	
Başkasından duyduğu planlanmış/tasarlanmış olayı/durumu anlatma		-	-	1	2	2	4	18	36	29	58	
Belirli bir süre devam eden olayı/durumu anlatma		1	2	8	16	17	34	17	34	7	14	
Anlık gerçekleşen olayı/durumu anlatma		2	4	9	18	18	36	14	28	7	14	
Neredeyse gerçekleşecek olayı/durumu anlatma		10	20	14	28	10	20	10	20	6	12	

Tablo 4'ten anlaşıldığı gibi öğretim elemanları, bilgiyi araştırma ve açıklama temasında yer alan dil işlevlerinin çoğuna öğrencilerin gereksinim duyacağını düşünmektedir. “Belirli bir süre devam eden olayı/durumu anlatma”, “anlık gerçekleşen olayı/durumu anlatma” ve “neredeyse gerçekleşecek olayı/durumu anlatma” işlevlerine yönelik ise öğretim elemanları arasında belirgin bir görüş birliği olmadığı görülmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Bilgiyi Araştırma ve Açıklama İşlevine Yönelik Görüşleri

Dil İşlevi	Hiç İhtiyaç Duymam		İhtiyaç Duymam		Kısmen İhtiyaç Duyarım		İhtiyaç Duyarım		Çok İhtiyaç Duyarım		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Bilgiyi ifade etme	Bilip bilmediğini ifade etme	-	-	10	5	24	12	77	38,5	89	44,5
	Hatırlamayı ifade etme	2	1	6	3	31	15,5	101	50,5	60	30
	Fark edip etmediğini ifade etme	3	1,5	11	5,5	42	21	83	41,5	61	30,5
	Teyit etme	-	-	9	4,5	29	14,5	75	37,5	87	43,5
	Tanımlama	3	1,5	24	12	29	14,5	71	35,5	73	36,5
	Tarif etme	3	1,5	4	2	8	4	57	28,5	128	64
	İlan etme/duyurma	1	0,5	9	4,5	38	19	73	36,5	79	39,5
	İşaret etme/gösterme	2	1	9	4,5	19	9,5	52	26	118	59
	Varlığı ifade etme	4	2	10	5	21	10,5	62	31	103	51,5
	Aitliği/ilgiyi ifade etme	3	1,5	6	3	23	11,5	66	33	102	51
	Sebebi ifade etme	1	0,5	4	2	9	4,5	60	30	126	63
	Amacı ifade etme	1	0,5	5	2,5	3	1,5	67	33,5	124	62
	Zamanı ifade etme	1	0,5	2	1	10	5	52	26	135	67,5
	Niteliği/biçimi/tarzı ifade etme	3	1,5	11	5,5	36	18	69	34,5	81	40,5
	Yer/yön/konumu ifade etme	-	-	1	0,5	14	7	63	31,5	122	61
	Miktar/ölçü/dereceyi ifade etme	1	0,5	5	2,5	25	12,5	54	27	115	57,5
	Bilgi amaçlı soru sorma/yanıt verme	-	-	7	3,5	12	6	58	29	123	61,5
Olayı/durumu anlatma	Olayın/durumun nasıl gerçekleştiğini anlatma	2	1	4	2	37	18,5	69	34,5	88	44
	Olayı/durumu kimin gerçekleştirdiğini anlatma	-	-	5	2,5	20	10	73	36,5	102	51
	Görmediği (anlatılan/duyulan/belirtileri görülen) olayı/durumu anlatma	4	2	10	5	19	9,5	77	38,5	90	45
	Geçmişte yaşanan/görülen olayı/durumu anlatma	-	-	8	4	21	10,5	62	31	109	54,5
	Şimdiki olayı/durumu anlatma	-	-	7	3,5	15	7,5	42	21	136	68
	Gelecekteki olayı/durumu anlatma	1	0,5	4	2	12	6	49	24,5	134	67
	Sürekli tekrarlanan olayı/durumu anlatma	1	0,5	6	3	25	12,5	67	33,5	101	50,5
	Vazgeçilmiş/bırakılmış alışkanlığı anlatma	6	3	12	6	35	17,5	75	37,5	72	36
	Geçmişte planlanan ancak gerçekleşmeyen olayı/durumu anlatma	5	2,5	8	4	39	19,5	73	36,5	75	37,5
	Geçmişte bir süre devam eden olayı/durumu anlatma	1	0,5	5	2,5	34	17	77	38,5	83	41,5
	Geçmişte süren ve başkasından duyulan olayı/durumu anlatma	4	2	11	5,5	43	21,5	72	36	70	35
	Başkasından duyduğu planlanmış/tasarlanmış olayı/durumu anlatma	3	1,5	23	11,5	33	16,5	74	37	67	33,5
	Belirli bir süre devam eden olayı/durumu anlatma	5	2,5	15	7,5	46	23	79	39,5	55	27,5
	Anlık gerçekleşen olayı/durumu anlatma	9	4,5	19	9,5	53	26,5	82	41	37	18,5
	Neredeyse gerçekleşecek olayı/durumu anlatma	10	5	34	17	69	34,5	56	28	31	15,5

Tablo 5, öğrencilerin büyük çoğunluğunun bilgiyi araştırma ve açıklama temasındaki dil işlevlerini önemli veya çok önemli gördüklerini ortaya koymaktadır. “Neredeyse gerçekleşecek olayı/durumu anlatma” işlevine yönelik ise öğrenciler arasında net bir görüş birliği görülmemektedir.

Öğretim elemanları ve öğrencilerden görüşme formunda yer almayan, ancak öğrencilerin ihtiyaç duyabileceği başka dil işlevleri varsa bunları ifade etmeleri istenmiştir. Bu kapsamdaki öneriler, Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Bilgiyi Araştırma ve Açıklama İşlevine Yönelik Öneriler

Önerilen Dil İşlevi	Katılımcılar	f
Bilimsel bilgileri ifade etme	ÖE1	1
Resmî bilgileri ifade etme	ÖE1, ÖE3	2
Yol/adres sorma	ÖE45, Ö195	2
Alışveriş hakkında konuşma	Ö47	1
Fiyat sorma	Ö46	1
İlişkiyi/bağlantıyı ifade etme	Ö21	1
Kaybolduğunu anlatma	Ö46	1

Tablo 6'daki dil işlevleri önerileri şöyle yorumlanabilir: “Bilimsel bilgileri ifade etme” ve “resmî bilgileri ifade etme” bir dil işlevi değil üslup özelliğidir. “Alışveriş hakkında konuşma” ve “kaybolduğunu anlatma” da dil işlevi olarak değerlendirilemez, bunlar konu örneğidir. “İlişkiyi/bağlantıyı ifade etme”, söylemi yapılandırma temasına uygun bir dil işlevidir. “Yol/adres sorma”, görüşme formunda yer alan “tarif etme”; “fiyat sorma” da yine görüşme formunda yer alan “miktar/ölçü/dereceyi ifade etme” dil işleviyle ilişkilidir.

Tutumları/Duyguları Araştırma ve Açıklama İşlevine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Öğretim elemanı ve öğrencilere, yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerinin tutumları/duyguları araştırma ve açıklama işlevlerine ne düzeyde ihtiyaç duyduğu sorulmuştur. Bu kapsamda elde edilen bulgular, Tablo 7 ve 8'de sunulmuştur.

Tablo 7. Öğretim Elemanlarının Tutumları/Duyguları Araştırma ve Açıklama İşlevine Yönelik Görüşleri

Dil İşlevi	Hiç İhtiyaç Duymaz		İhtiyaç Duymaz		Kısmen İhtiyaç Duyar		İhtiyaç Duyar		Çok İhtiyaç Duyar		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Görüşü/düşüncüyü ifade etme	Kişisel görüşü ifade etme	-	-	-	-	-	-	10	20	40	80
	Bir görüşü olmadığını ifade etme	-	-	1	2	3	6	16	32	30	60
	Görüş belirtmekten kaçınma	-	-	5	10	5	10	14	28	26	52
	Uzlaşmayı ifade etme	-	-	2	4	2	4	13	26	33	66
	İtiraz etme	-	-	2	4	2	4	17	34	29	58
	Kınama	3	6	3	6	8	16	20	40	16	32
	Gerekliliği ifade etme	-	-	1	2	2	4	8	16	39	78
	Şartı ifade etme	-	-	-	-	1	2	14	28	35	70
	Zorunluluğu ifade etme	-	-	-	-	6	12	14	28	30	60
	Gönüllülüğü ifade etme	-	-	1	2	4	8	11	22	34	68
	Sorumluluğu ifade etme	1	2	4	8	13	26	20	40	12	24
	Suç/suçluluğu ifade etme	1	2	3	6	9	18	15	30	22	44
	Yeteneği ifade etme	-	-	-	-	-	-	5	10	45	90
	Gücü ifade etme	-	-	-	-	1	2	9	18	40	80
	İhtimali ifade etme	-	-	1	2	5	10	15	30	29	58
	Olanığı ifade etme	-	-	2	4	6	12	16	32	26	52
	Tahmini/öngörüyle ifade etme	-	-	-	-	1	2	7	14	42	84
	Kesinliği ifade etme	-	-	3	6	3	6	8	16	36	72
	Küçümseme/alay etme	1	2	6	12	16	32	14	28	13	26
	Azımsama	2	4	8	16	12	24	15	30	13	26
İlginçliği ifade etme	-	-	3	6	10	20	15	30	22	44	
Tercihi ifade etme	1	2	-	-	8	16	16	32	25	50	
Ne düşündüğünü ifade etme	-	-	1	2	2	4	12	24	35	70	
Duygu/Durumu Anlatma	Şaşırılmayı ifade etme	-	-	-	-	7	14	16	32	27	54
	Utanmayı ifade etme	-	-	1	2	8	16	10	20	31	62
	Merakı ifade etme	-	-	-	-	5	10	11	22	34	68
	Aşkını ifade etme	-	-	1	2	2	4	9	18	38	76
	Heyecanı ifade etme	-	-	-	-	2	4	11	22	37	74
	Şikâyet etme	-	-	-	-	6	12	17	34	27	54
	Özür dileme	-	-	1	2	-	-	6	12	43	86
	Affetmeyi ifade etme	-	-	1	2	5	10	9	18	35	70
	Beğeniyi ifade etme	-	-	-	-	-	-	6	12	44	88
	İsteği/arzuyu ifade etme	-	-	-	-	-	-	4	8	46	92
	Mutluluğu ifade etme	-	-	-	-	-	-	8	16	42	84
	Teşekkür etme	-	-	-	-	-	-	4	8	46	92

Dil İşlevi	Hiç İhtiyaç Duymaz		İhtiyaç Duymaz		Kısmen İhtiyaç Duyar		İhtiyaç Duyar		Çok İhtiyaç Duyar	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Gururu ifade etme	-	-	1	2	6	12	16	32	27	54
Özlemi ifade etme	-	-	1	2	2	4	9	18	38	76
Umudu ifade etme	-	-	1	2	4	8	15	30	30	60
Merhameti ifade etme	2	4	4	8	15	30	13	26	16	32
Değeri/önemi ifade etme	-	-	1	2	3	6	12	24	34	68
Güveni ifade etme	-	-	-	-	3	6	15	30	32	64
Empatiyi ifade etme	-	-	-	-	5	10	9	18	36	72
Rahatlamayı ifade etme	-	-	2	4	3	6	18	36	27	54
Üzüntüyü ifade etme	-	-	-	-	2	4	10	20	38	76
Dargınlığı ifade etme	-	-	-	-	4	8	13	26	33	66
Öfkeyi ifade etme	-	-	-	-	3	6	9	18	38	76
Nefreti ifade etme	-	-	1	2	4	8	12	24	33	66
Kötü dilekte bulunma	3	6	5	10	11	22	12	24	19	38
Sıklımayı ifade etme	-	-	1	2	3	6	11	22	35	70
Yorgunluğu ifade etme	-	-	-	-	4	8	7	14	39	78
Korkuyu ifade etme	-	-	-	-	5	10	9	18	36	72
Acı hissini ifade etme	-	-	3	6	7	14	9	18	31	62
Pişmanlığı ifade etme	-	-	-	-	3	6	12	24	35	70
Ne/nasıl hissettiğini ifade etme	-	-	-	-	2	4	2	4	46	92

Tablo 7 incelendiğinde “küçümseme/alay etme”, “azımsama” ve “kötü dilekte bulunma” dil işlevleri dışında öğretim elemanlarının çoğunluğu, öğrencilerin tutumları/duyguları araştırma ve açıklama işlevlerine ihtiyaç duyacağını ifade etmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Tutumları/Duyguları Araştırma ve Açıklama İşlevine Yönelik Görüşleri

Dil İşlevi	Hiç İhtiyaç Duymam		İhtiyaç Duymam		Kısmen İhtiyaç Duyarım		İhtiyaç Duyarım		Çok İhtiyaç Duyarım	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kişisel görüşü ifade etme	1	0,5	1	0,5	23	11,5	60	30	115	57,5
Bir görüşü olmadığını ifade etme	-	-	7	3,5	37	18,5	71	35,5	85	42,5
Görüş belirtmekten kaçınma	6	3	21	10,5	48	24	71	35,5	54	27
Uzlaşmayı ifade etme	-	-	3	1,5	35	17,5	59	29,5	103	51,5
İtiraz etme	1	0,5	10	5	39	19,5	69	34,5	81	40,5
Kınama	17	8,5	28	14	54	27	58	29	43	21,5
Gerekliliği ifade etme	2	1	4	2	13	6,5	62	31	119	59,5
Şartı ifade etme	1	0,5	4	2	9	4,5	61	30,5	125	62,5
Zorunluluğu ifade etme	-	-	5	2,5	24	12	68	34	103	51,5
Gönüllülüğü ifade etme	-	-	5	2,5	31	15,5	74	37	90	45
Sorumluluğu ifade etme	1	0,5	16	6,5	38	19	63	31,5	85	42,5
Suç/suçluluğu ifade etme	4	2	16	8	38	19	63	31,5	79	39,5
Yeteneği ifade etme	-	-	6	3	20	10	67	33,5	107	53,5
Gücü ifade etme	2	1	2	1	24	12	68	34	104	52
İhtimali ifade etme	1	0,5	7	3,5	24	12	62	31	106	53
Olanacağı ifade etme	1	0,5	8	4	34	17	74	37	83	41,5
Tahmini/öngörüyü ifade etme	2	1	2	1	16	6,5	77	38,5	106	53
Kesinliği ifade etme	2	1	5	2,5	26	13	63	31,5	104	52
Küçümseme/alay etme	14	7	18	9	58	29	64	32	46	23
Azımsama	13	6,5	30	15	53	26,5	67	33,5	37	18,5
İlginçliği ifade etme	5	2,5	8	4	26	13	66	33	95	47,5
Tercihini ifade etme	5	2,5	8	4	18	9	54	27	115	57,5
Ne düşündüğünü ifade etme	2	1	4	2	14	7	45	22,5	135	67,5
Şaşırılmayı ifade etme	2	1	4	2	22	11	62	31	110	55
Utanmayı ifade etme	2	1	11	5,5	41	20,5	58	29	88	44
Merakı ifade etme	3	1,5	6	3	20	10	71	35,5	100	50
Aşkını ifade etme	7	3,5	19	9,5	37	18,5	47	23,5	90	45
Heyecanını ifade etme	1	0,5	5	2,5	18	9	73	36,5	103	51,5
Şikâyet etme	4	2	11	5,5	36	18	70	35	79	39,5

Dil İşlevi	Hiç İhtiyaç Duymam		İhtiyaç Duymam		Kısmen İhtiyaç Duyarım		İhtiyaç Duyarım		Çok İhtiyaç Duyarım	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Özür dileme	3	1,5	5	2,5	7	3,5	54	27	131	65,5
Affetmeyi ifade etme	1	0,5	6	3	22	11	58	29	113	56,5
Beğeniyi ifade etme	2	1	3	1,5	14	7	52	26	129	64,5
İsteği/arzuyu ifade etme	2	1	2	1	16	8	44	22	136	68
Mutluluğu ifade etme	-	-	-	-	8	4	47	23,5	145	72,5
Teşekkür etme	1	0,5	5	2,5	4	2	35	17,5	155	77,5
Gururu ifade etme	1	0,5	7	3,5	30	15	60	30	102	51
Özlemi ifade etme	-	-	2	1	10	5	56	28	132	66
Umudu ifade etme	-	-	2	1	16	8	60	30	122	61
Merhameti ifade etme	3	1,5	14	7	24	12	61	30,5	98	49
Değeri/önemi ifade etme	2	1	5	2,5	21	10,5	52	26	120	60
Güveni ifade etme	2	1	7	3,5	18	9	61	30,5	112	56
Empatiyi ifade etme	1	0,5	1	0,5	25	12,5	58	29	115	57,5
Rahatlamayı ifade etme	1	0,5	3	1,5	28	14	77	38,5	91	45,5
Üzüntüyü ifade etme	1	0,5	8	4	17	8,5	58	29	116	58
Dargınlığı ifade etme	3	1,5	14	7	34	17	60	30	89	44,5
Öfkeyi ifade etme	1	0,5	11	5,5	29	14,5	70	35	89	44,5
Nefreti ifade etme	21	10,5	29	14,5	57	28,5	46	23	47	23,5
Kötü dilekte bulunma	30	15	36	18	53	26,5	44	22	37	18,5
Sıkılmayı ifade etme	4	2	12	6	29	14,5	59	29,5	96	48
Yorgunluğu ifade etme	2	1	5	2,5	24	12	60	30	109	54,5
Korkuyu ifade etme	4	2	10	5	20	10	64	32	102	51
Acı hissini ifade etme	3	1,5	10	5	20	10	65	32,5	102	51
Pişmanlığı ifade etme	2	1	3	1,5	27	13,5	59	29,5	109	54,5
Ne/nasıl hissettiğini ifade etme	-	-	3	1,5	6	3	41	20,5	150	75

Öğrencilerin “kınama”, “küçümseme/alay etme”, “azımsama”, “nefreti ifade etme” ve “kötü dilekte bulunma” dil işlevleri hariç diğer dil işlevlerine yönelik genelde olumlu görüş beyan ettikleri görülmektedir. Tablo 7 ve Tablo 8 karşılaştırıldığında öğretim elemanlarının görüşleriyle öğrencilerin görüşlerinin “kınama” ve “nefreti ifade etme” dil işlevi dışında benzer nitelikler taşıdığı görülmektedir.

Öğretim elemanı ve öğrencilerin tutumları/duyguları araştırma ve açıklama işlevine yönelik önerileri Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Öğretim Elemanı ve Öğrencilerin Tutumları/Duyguları Araştırma ve Açıklama İşlevine Yönelik Önerileri

Önerilen Dil İşlevi	Katılımcılar	f
Alttan alma	ÖE2	1
Hayal kırıklığını ifade etme	ÖE3	1
İftira atma	ÖE3	1
Susma	ÖE2	1
Umdüğünü/beklediğini bulamama	ÖE3	1
Uygun/doğru bulup bulmadığını ifade etme	ÖE6, ÖE9	2
Yumuşatma	ÖE8	1
Bir şeyi kalpten isteme	Ö31	1
Hastalığını ifade etme	Ö18	1
İhtiyacı ifade etme	Ö46	1
Saygıyı ifade etme	Ö31	1
Sevgiyi ifade etme	Ö21	1

Tablo 9’da yer alan öneriler şöyle yorumlanabilir: “Hastalığını ifade etme”, bir dil işlevinden çok bir konu veya bilgi içeriği olarak yorumlanmaktadır. “Susma”, bir dil işlevinden ziyade dil işlevlerini gerçekleştirme tarzı olarak yorumlanmaktadır. Örneğin insan susarak sıkıldığını, öfkelenildiğini, kırıldığını veya bambaşka bir dil işlevini ifade edebilir. “Hayal kırıklığını ifade etme” ile “umduğunu/beklediğini bulamama” dil işlevleri, görüşme formunda yer alan “üzüntüyü ifade etme” dil işlevinin kavram alanına girmektedir. “İhtiyacı ifade etme” ise görüşme formunda yer alan “gerekliliği ifade etme” dil işlevinin kavram alanına girmektedir. Benzer bir biçimde “bir şeyi kalpten isteme” de görüşme formunda yer alan “isteği/arzuyu ifade

etme” dil işlevinin alt boyutlarından birini oluşturmaktadır. Bunun dışında “alttan alma”, “uygun/doğru bulup bulmadığını ifade etme”, “yumuşatma”, “sevgiyi ifade etme” ve “saygıyı ifade etme” dil işlevleri, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi açısından dikkate değer dil işlevleri olarak yorumlanmaktadır.

İkna Etme İşlevine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Öğretim elemanı ve öğrencilere, yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerinin ikna etme işlevine ne düzeyde ihtiyaç duyduğu sorulmuştur. Bu kapsamda elde edilen bulgular, Tablo 10 ve 11’de sunulmuştur.

Tablo 10. Öğretim Elemanlarının İkna Etme İşlevine Yönelik Görüşleri

	Dil İşlevi	Hiç İhtiyaç Duymaz		İhtiyaç Duymaz		Kısmen İhtiyaç Duyar		İhtiyaç Duyar		Çok İhtiyaç Duyar	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Talep Etme/İsteme	Rica etme	-	-	-	-	2	4	4	8	44	88
	Emir/talimat verme	-	-	-	-	-	-	7	14	43	86
	Sipariş etme	-	-	-	-	-	-	3	6	47	94
	Pazarlık etme	-	-	1	2	5	10	11	22	33	66
	Danışma/akıl isteme	-	-	2	4	7	14	11	22	30	60
	İzin isteme	-	-	1	2	-	-	2	4	47	94
	Acil durumlarda yardım isteme	-	-	-	-	3	6	12	24	35	70
	Yalvarma	1	2	2	4	11	22	15	30	21	42
	Dilenme	6	12	7	14	17	34	8	16	12	24
	Dua etme	2	4	4	8	5	10	11	22	28	56
Söz/güvence verme	-	-	-	-	4	8	11	22	35	70	
Teklif Etme/Önerme	Yardım etmeyi teklif etme	1	2	-	-	6	12	9	18	34	68
	Beraber bir şey yapmayı teklif etme	-	-	-	-	-	-	9	18	41	82
	İkram etme	1	2	4	8	3	6	16	32	26	52
	Davet etme	-	-	2	4	3	6	11	22	34	68
Yol Gösterme	Tavsiye etme	-	-	2	4	3	6	8	16	37	74
	Nasihahat etme/öğüt verme	-	-	3	6	3	6	13	26	31	62
	Teşvik etme/yüreklendirme	-	-	1	2	2	4	14	28	33	66
	Uyarma/ikaz etme	-	-	-	-	1	2	9	18	40	80
	Tehdit etme	1	2	2	4	10	20	11	22	26	52
Kabul Etme-Reddetme	Kabul etme/onaylama	-	-	-	-	2	4	5	10	43	86
	Reddetme	-	-	-	-	2	4	6	12	42	84
	Kabul/ret konusunda tereddüt etme	1	2	3	6	6	12	9	18	31	62
	Yasaklama	-	-	1	2	3	6	8	16	38	76

İkna etme teması kapsamında “dilenme” dil işlevi hariç diğer dil işlevlerine öğretim elemanlarının çoğunluğunun olumlu görüş beyan ettikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 11. Öğrencilerin İkna Etme İşlevine Yönelik Görüşleri

	Dil İşlevi	Hiç İhtiyaç Duymam		İhtiyaç Duymam		Kısmen İhtiyaç Duyarım		İhtiyaç Duyarım		Çok İhtiyaç Duyarım	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Talep Etme/İsteme	Rica etme	2	1	5	2,5	19	9,5	53	26,5	121	60,5
	Emir/talimat verme	7	3,5	4	2	24	12	61	30,5	104	52
	Sipariş etme	-	-	3	1,5	14	7	48	24	135	67,5
	Pazarlık etme	-	-	10	5	28	14	46	23	116	58
	Danışma/akıl isteme	5	2,5	9	4,5	28	14	60	30	98	49
	İzin isteme	-	-	5	2,5	16	8	47	23,5	132	66
	Acil durumlarda yardım isteme	1	0,5	6	3	15	7,5	56	28	122	61
	Yalvarma	15	7,5	15	7,5	54	27	62	31	54	27
	Dilenme	27	13,5	22	11	38	19	44	22	69	34,5
	Dua etme	4	2	12	6	24	12	53	26,5	107	53,5
Söz/güvence verme	1	0,5	7	3,5	17	8,5	60	30	115	57,5	
Teklif Etme/Önerme	Yardım etmeyi teklif etme	-	-	4	2	10	5	58	29	128	64

Dil İşlevi	Hiç İhtiyaç Duymam		İhtiyaç Duymam		Kısmen İhtiyaç Duyarım		İhtiyaç Duyarım		Çok İhtiyaç Duyarım	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
	Yol Gösterme									
Beraber bir şey yapmayı teklif etme	-	-	4	2	15	7,5	54	27	127	63,5
İkram etme	2	1	2	1	27	13,5	68	34	101	50,5
Davet etme	1	0,5	4	2	13	6,5	56	28	126	63
Tavsiye etme	1	0,5	3	1,5	12	6	52	26	132	66
Nasihat etme/öğüt verme	2	1	9	4,5	10	5	67	33,5	112	56
Teşvik etme/yüreklendirme	1	0,5	-	-	19	9,5	56	28	124	62
Uyarma/ikaz etme	-	-	5	2,5	22	11	71	35,5	102	51
Tehdit etme	16	8	25	12,5	46	23	54	27	59	29,5
Kabul Etme-Reddetme										
Kabul etme/onaylama	2	1	3	1,5	15	7,5	53	26,5	127	63,5
Reddetme	6	3	7	3,5	18	9	56	28	113	56,5
Kabul/ret konusunda tereddüt etme	1	0,5	10	5	40	20	58	29	91	45,5
Yasaklama	5	2,5	13	6,5	32	16	58	29	92	46

Öğrencilerin “yalvarma” ve “dilenme” dil işlevleri dışında olumlu görüş beyan ettikleri görülmektedir. Tablo 10 ve Tablo 11 karşılaştırıldığında öğretim elemanlarıyla öğrencilerin “yalvarma” dil işlevi dışında benzer görüşlere sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 12. Öğretim Elemanı ve Öğrencilerin İkna Etme İşlevine Yönelik Önerileri

Önerilen Dil İşlevi	Katılımcılar	f
Cezalandırma	ÖE8	1
Kandırma	ÖE6	1
Meydan okuma	ÖE4, ÖE8, ÖE18	3
Ödül sunma	ÖE6, Ö197	2
Şartlı ikna/anlaşma	ÖE3	1
Uzlaştırma/barıştırma	ÖE4	1
Yalalaklık yapma	ÖE3	1
Haklı çıktığını ifade etme	Ö168	1

Tablo 12’deki öneriler şöyle yorumlanabilir: “cezalandırma”, “ödül sunma” ve “yalalaklık yapma” önerileri, dil işlevinden çok bir davranış olarak değerlendirilmektedir. “Kandırma” bir dil işlevi olmakla birlikte bu dil işlevinin öğretim sürecinde nasıl ele alınacağı akademik çalışmalarla değerlendirilmesi gerekmektedir. “Şartlı ikna/anlaşma”, “uzlaştırma/barıştırma”, “meydan okuma” ve “haklı çıktığını ifade etme” önerileri ise yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dikkate alınması gereken dil işlevleri olarak yorumlanmaktadır.

Sosyalleşme İşlevine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Öğretim elemanı ve öğrencilere, yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerinin sosyalleşme işlevine ne düzeyde ihtiyaç duyduğu sorulmuştur. Bu kapsamda elde edilen bulgular, Tablo 13 ve 14’te sunulmuştur.

Tablo 13. Öğretim Elemanlarının Sosyalleşme İşlevine Yönelik Görüşleri

Dil İşlevi	Hiç İhtiyaç Duymaz		İhtiyaç Duymaz		Kısmen İhtiyaç Duyar		İhtiyaç Duyar		Çok İhtiyaç Duyar	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
	Selamlaşma									
Dikkati çekme	-	-	1	2	4	8	9	18	36	72
Hitap etme	-	-	1	2	2	4	14	28	33	66
Selam verme	-	-	-	-	-	-	-	-	50	100
Selama karşılık verme	-	-	-	-	-	-	1	2	49	98
Karşılaşmadan duyulan memnuniyeti ifade etme	-	-	-	-	-	-	2	4	48	96
Hâlini hatırlını sorma	-	-	-	-	-	-	1	2	49	98
Hâlini hatırlını ifade etme	-	-	-	-	-	-	-	-	50	100
Tanışma										
Kendini tanıtmaya	-	-	-	-	-	-	-	-	50	100
Tanışma amaçlı soru sorma	-	-	-	-	-	-	-	-	50	100

	Dil İşlevi	Hiç İhtiyaç Duymaz		İhtiyaç Duymaz		Kısmen İhtiyaç Duyar		İhtiyaç Duyar		Çok İhtiyaç Duyar	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İyi dilekte bulunma	Tanışmadan duyulan memnuniyeti ifade etme	-	-	-	-	-	-	-	-	50	100
	Tanıştırma	1	2	1	2	5	10	4	8	39	78
	Takdim etme	2	4	3	6	11	22	13	26	21	42
	İyi dilekte bulunma/temenni etme	-	-	-	-	-	-	6	12	44	88
	Tebrik etme/kutlama	-	-	-	-	1	2	3	6	46	92
Ayrılma	İyi dileklere ve tebriklere yanıt verme	-	-	-	-	-	-	4	8	46	92
	Vedalaşma	-	-	-	-	-	-	1	2	49	98
	Helalleşme	1	2	5	10	8	16	7	14	29	58

Tablo 13, öğretim elemanlarının sosyalleşme temasında yer alan dil işlevlerinin tamamına olumlu bir yaklaşım sergilediklerini göstermektedir.

Tablo 14. Öğrencilerin Sosyalleşme İşlevine Yönelik Görüşleri

	Dil İşlevi	Hiç İhtiyaç Duymam		İhtiyaç Duymam		Kısmen İhtiyaç Duyarım		İhtiyaç Duyarım		Çok İhtiyaç Duyarım	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Selamlaşma	Dikkati çekme	1	0,5	3	1,5	13	6,5	60	30	123	61,5
	Hitap etme	1	0,5	5	2,5	12	6	56	28	126	63
	Selam verme	-	-	3	1,5	9	4,5	27	13,5	161	80,5
	Selama karşılık verme	1	0,5	5	2,5	5	2,5	31	15,5	158	79
	Karşılaşmadan duyulan memnuniyeti ifade etme	-	-	5	2,5	9	4,5	24	12	162	81
	Hâlini hatırlı sorma	2	1	5	2,5	10	5	37	18,5	146	73
	Hâlini hatırlı ifade etme	-	-	5	2,5	8	4	29	14,5	158	79
Tanışma	Kendini tanıtırma	1	0,5	5	2,5	8	4	39	19,5	147	73,5
	Tanışma amaçlı soru sorma	1	0,5	3	1,5	12	6	41	20,5	143	71,5
	Tanışmadan duyulan memnuniyeti ifade etme	1	0,5	-	-	11	5,5	42	21	146	73
	Tanıştırma	1	0,5	6	3	17	8,5	53	26,5	123	61,5
	Takdim etme	4	2	1	0,5	6	3	40	20	63	31,5
İyi dilekte bulunma	İyi dilekte bulunma/temenni etme	-	-	4	2	13	6,5	41	20,5	142	71
	Tebrik etme/kutlama	-	-	6	3	9	4,5	38	19	147	73,5
	İyi dileklere ve tebriklere yanıt verme	1	0,5	2	1	5	2,5	46	23	146	73
Ayrılma	Vedalaşma	1	0,5	3	1,5	10	5	35	17,5	151	75,5
	Helalleşme	3	1,5	1	0,5	5	2,5	28	14	54	27
				0						105	52,5

Tablo 14, öğrencilerin de sosyalleşme temasında yer alan dil işlevlerinin tamamına olumlu bir yaklaşım benimsediklerini göstermektedir. Tablo 13 ile Tablo 14 karşılaştırıldığında öğretim elemanlarının da öğrencilerle benzer görüşe sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 15. Öğretim Elemanı ve Öğrencilerin Sosyalleşme İşlevine Yönelik Önerileri

Önerilen Dil İşlevi	Katılımlar	f
Baş sağlığı dileme	ÖE2	1
Bol şans dileme	ÖE2, Ö48	2
İltifat etme	ÖE2	1
Laf atma	ÖE6	1
Nezaket	ÖE1	1

Önerilen Dil İşlevi	Katılımcılar	f
Selam iletme/aktarma	ÖE3	1
Şakalaşma	ÖE6	1
Randevulaşma/buluşma ayarlama	ÖE9	1
Tanyamama/hatırlamaya çalışma	ÖE3	1
Dertleşme	Ö21	1
İltifat etme	Ö200	1
Küfretme	Ö200	1

Tablo 15'teki öneriler şöyle yorumlanabilir: "Nezaket" bir dil işlevinden çok dil işlevini gerçekleştirme tarzıdır. İnsan herhangi bir dil işlevini nazik, kaba, samimi veya otoriter bir tarzla gerçekleştirebilir. Dolayısıyla nezaketi bir dil işlevi olarak kabul etmek güçtür. "Baş sağlığı dileme" ve "bol şans dileme", görüşme formunda yer alan "iyi dilekte bulunma/temenni etme" dil işlevinin alt boyutlarını oluşturmaktadır. Öneriler arasında yer alan "küfretme" ve "laf atma" bir dil işlevi olmakla birlikte yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bu dil işlevine yer verilip verilemeyeceği alan uzmanlarınca tartışılmalıdır. "Şakalaşma" dil işlevine ise söylemi yapılandırma teması altında yer verilmiştir. "İltifat etme", "selam iletme/aktarma", "randevulaşma/buluşma ayarlama" ve "dertleşme" dil işlevleri ise yabancı dil olarak Türkçe öğretimi açısından dikkate değer öneriler olarak görülmektedir.

İletişim Sorunlarını Önleme ve Telafi Etme İşlevine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Öğretim elemanı ve öğrencilere, yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerinin iletişim sorunlarını önleme ve telafi etme işlevine ne düzeyde ihtiyaç duyduğu sorulmuştur. Bu kapsamda elde edilen bulgular Tablo 16 ve 17'de sunulmuştur.

Tablo 16. Öğretim Elemanlarının İletişim Sorunlarını Önleme ve Telafi Etme İşlevine Yönelik Görüşleri

	Dil İşlevi	Hiç İhtiyaç Duymaz		İhtiyaç Duymaz		Kısmen İhtiyaç Duyar		İhtiyaç Duyar		Çok İhtiyaç Duyar	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İletişim Sürecini Kontrol Altında Tutma/Olası Yanlış Anlaşımaların Önüne Geçme	Anlaşıp anlaşılmadığını ifade etme	-	-	1	2	1	2	3	6	45	90
	Duyulup duyulmadığını ifade etme	-	-	-	-	-	-	9	18	41	82
	Konuşma hızının yeterli olup olmadığını ifade etme	1	2	1	2	3	6	16	32	29	58
Mevcut Yanlış/Eksik Anlaşımaların Önüne Geçme	Anlayıp anlamadığını ifade etme	-	-	2	4	3	6	10	20	35	70
	Telafi isteme	-	-	-	-	1	2	6	12	43	86
	Farklı sözcüklerle yeniden ifade etme	1	2	-	-	4	8	10	20	35	70
	Farklı dil becerisini (konuşma-yazma) kullanarak yeniden ifade etme	1	2	1	2	3	6	12	24	33	66
	Beden dilini kullanarak yeniden ifade etme	2	4	2	4	4	8	9	18	33	66
	Görsel kullanarak yeniden ifade etme	2	4	-	-	3	6	13	26	32	64
	Tekrar etme	-	-	-	-	3	6	12	24	35	70
	Heceleme	-	-	3	6	11	22	11	22	25	50
	Kodlama	1	2	5	10	9	18	13	26	22	44
	Kendisinin yanlışını ifade etme ve düzeltme	1	2	-	-	4	8	8	16	37	74
Karşısındakinin yanlışını ifade etme ve düzeltme	-	-	1	2	1	2	9	18	39	78	

Tablo 16, öğretim elemanlarının iletişim sorunlarını önleme ve telafi etme işlevine yönelik genelde yüksek düzeyde önem atfettiğini göstermektedir.

Tablo 17. Öğrencilerin İletişim Sorunlarını Önleme ve Telif Etme İşlevine Yönelik Görüşleri

	Dil İşlevi	Hiç İhtiyaç Duymam		İhtiyaç Duymam		Kısmen İhtiyaç Duymam		İhtiyaç Duymam		Çok İhtiyaç Duymam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
		İletişim Sürecini Kontrol Altında Tutma/Olası Yanlış Anlaşımaların Önüne Geçme	Anlaşıp anlaşılmadığını ifade etme	-	-	2	1	17	8,5	73	36,5
Duyulup duyulmadığını ifade etme	1		0,5	6	3	15	7,5	74	37	104	52
Konuşma hızının yeterli olup olmadığını ifade etme	2		1	11	5,5	29	14,5	79	39,5	79	39,5
Mevcut Yanlış/Eksik Anlaşımaların Önüne Geçme	Anlayıp anlamadığını ifade etme	3	1,5	3	1,5	28	14	82	40	86	43
	Telif isteme	3	1,5	3	1,5	16	8	72	36	106	53
	Farklı sözcüklerle yeniden ifade etme	4	2	10	5	33	16,5	67	33,5	86	43
	Farklı dil becerisini (konuşma-yazma) kullanarak yeniden ifade etme	5	2,5	12	6	41	20,5	81	40,5	61	30,5
	Beden dilini kullanarak yeniden ifade etme	3	1,5	6	3	39	19,5	71	35,5	81	40,5
	Görsel kullanarak yeniden ifade etme	4	2	14	7	41	20,5	63	31,5	78	39
	Tekrar etme	2	1	10	5	39	19,5	74	37	75	37,5
	Heceleme	7	3,5	19	9,5	61	30,5	67	33,5	46	23
	Kodlama	16	8	25	12,5	58	29	53	26,5	48	24
	Kendisinin yanlışını ifade etme ve düzeltme	3	1,5	9	4,5	17	8,5	79	39,5	92	46
	Karşısındakinin yanlışını ifade etme ve düzeltme	3	1,5	12	6	25	12,5	61	30,5	99	49,5

Tablo 17 incelendiğinde öğrencilerin çoğunluğunun iletişim sorunlarını önleme ve telif etme temasında yer alan dil işlevlerini önemli veya çok önemli olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Tablo 16 ve Tablo 17 karşılaştırıldığında öğretim elemanı ve öğrenci görüşlerinin aynı doğrultuda olduğu görülmektedir.

Tablo 18. Öğretim Elemanı ve Öğrencilerin İletişim Sorunlarını Önleme ve Telif Etme İşlevine Yönelik Önerileri

Önerilen Dil İşlevi	Katılımcılar	f
Dinlediğini belli etme	ÖE9	1
Hatasını fark edip özür dileme ve düzelttiğini ifade etme	ÖE4	1
Açıklama/tanımlama isteme	Ö125	1
Açıklama/tanımlama yapma	Ö125	1

Tablo 18'deki öneriler şöyle yorumlanabilir: "Hatasını fark edip özür dileme ve düzelttiğini ifade etme", görüşme formunda yer alan "kendisinin yanlışını ifade etme ve düzeltme" işleviyle birebir benzerlik taşımaktadır. "Açıklama/tanımlama isteme" önerisi ise "telif isteme" dil işlevinin kapsam alanına girmektedir "Dinlediğini belli etme" ile "açıklama/tanımlama yapma" önerileri ise yabancı dil olarak Türkçe öğretimi açısından dikkate değer bir dil işlevi olarak yorumlanmaktadır.

Söylemi Yapılandırma İşlevine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Öğretim elemanı ve öğrencilere, yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerinin söylemi yapılandırma işlevine ne düzeyde ihtiyaç duyduğu sorulmuştur. Bu kapsamda elde edilen bulgular, Tablo 19 ve 20'de sunulmuştur.

Tablo 19. Öğretim Elemanlarının Söylemi Yapılandırma İşlevine Yönelik Görüşleri

	Dil İşlevi	Hiç İhtiyaç Duymaz		İhtiyaç Duymaz		Kısmen İhtiyaç Duyar		İhtiyaç Duyar		Çok İhtiyaç Duyar	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İlişkilendirme	Sıralama	-	-	-	-	2	4	8	16	40	80
	Ekleme	-	-	1	2	5	10	13	26	31	62
	Sınıflandırma	1	2	2	4	6	12	19	38	22	44
	Konuyu değiştirme	-	-	2	4	8	16	11	22	29	58
	Önceki konuya dönme	-	-	4	8	9	18	15	30	22	44
Gerekçeleştirme	Sebeplere ifade etme	-	-	-	-	1	2	5	10	44	88
	Amaç ifade etme	-	-	-	-	5	10	9	18	36	72
Karşılaştırma	Benzerlikleri ifade etme	-	-	-	-	2	4	8	16	40	80
	Zıtlıkları ifade etme	-	-	-	-	-	-	4	8	46	92
	Üstünlüğü ifade etme	-	-	-	-	2	4	9	18	39	78
	Eşitliği ifade etme	-	-	1	2	8	16	14	28	27	54
	Pekiştirme	-	-	3	6	3	6	13	26	31	62
Düşüneyi Geliştirme	Örnek verme	-	-	-	-	2	4	6	12	42	84
	Şaka/espri yapma	-	-	-	-	5	10	13	26	32	64
	Varsayım ifade etme	-	-	4	8	8	16	13	26	25	50
	Çıkarım yapma	-	-	1	2	11	22	12	24	26	52
	Genelleme yapma	-	-	-	-	-	-	15	30	35	70
	Yorum yapma/değerlendirme	-	-	-	-	2	4	12	24	36	72
	Başkasının sözünü aktarma	-	-	-	-	-	-	8	16	42	84
	Ayrıntılandırma/genişletme	-	-	-	-	6	12	16	32	28	56
	Vurgulama/önemine dikkat çekme	-	-	1	2	5	10	14	28	30	60
	Sınırlandırma	-	-	2	4	8	16	18	36	22	44
	Üslup/tarz oluşturma (resmî-gayiresmî, nazik-kaba, sert-yumuşak vb.)	-	-	1	2	3	6	15	30	31	62
Sözlü İletişimi Sürdürme	Söz hakkı isteme	-	-	-	-	1	2	2	4	47	94
	Söz hakkı verme	-	-	-	-	2	4	9	18	39	78
	Söze girme	1	2	1	2	2	4	12	24	34	68
	Sözüne devam etme	-	-	1	2	5	10	9	18	35	70
	Hatırlatma	1	2	2	4	7	14	13	26	27	54
	Zaman kazanma	1	2	4	8	10	20	15	30	20	40
Sonuçlandırma	Özetleme	-	-	1	2	9	18	13	26	27	54
	Sonuca geldiğini ifade etme	-	-	-	-	4	8	13	26	33	66

Tablo 19, öğretim elemanlarının çoğunluğunun söylemi yapılandırma temasında yer alan dil işlevlerini gerekli gördüğünü ortaya koymaktadır.

Tablo 20. Öğrencilerin Söylemi Yapılandırma İşlevine Yönelik Görüşleri

İ İ İ İ Ş K İ	Dil İşlevi	Hiç İhtiyaç Duymam		İhtiyaç Duymam		Kısmen İhtiyaç Duyarım		İhtiyaç Duyarım		Çok İhtiyaç Duyarım	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Sıralama		-	-	-	-	2	4	8	16	40	80

	Dil İşlevi	Hiç İhtiyaç Duymam		İhtiyaç Duymam		Kısmen İhtiyaç Duyarım		İhtiyaç Duyarım		Çok İhtiyaç Duyarım	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
	Ekleme			1	2	5	10	13	26	31	62
	Sınıflandırma	1	2	2	4	6	12	19	38	22	44
	Konuyu değiştirme	-	-	2	4	8	16	11	22	29	58
	Önceki konuya dönme	-	-	4	8	9	18	15	30	22	44
Gerekçeleştirme	Sebeb ifade etme	-	-	-	-	1	2	5	10	44	88
	Amaç ifade etme	-	-	-	-	5	10	9	18	36	72
Karşılaştırma	Benzerlikleri ifade etme	-	-	-	-	2	4	8	16	40	80
	Zıtlıkları ifade etme	-	-	-	-	-	-	4	8	46	92
	Üstünlüğü ifade etme	-	-	-	-	2	4	9	18	39	78
	Eşitliği ifade etme	-	-	1	2	8	16	14	28	27	54
	Pekiştirme	-	-	3	6	3	6	13	26	31	62
Düşünceyi Geliştirme	Örnek verme	-	-	11	5,5	13	6,5	84	42	92	46
	Şaka/espri yapma	-	-	9	4,5	19	9,5	85	42,5	87	43,5
	Varsayım ifade etme	2	1	6	3	32	16	90	45	70	35
	Çıkarım yapma	-	-	7	3,5	26	13	82	41	85	42,5
	Genelleme yapma	1	0,5	5	2,5	18	9	79	39,5	97	48,5
	Yorum yapma/değerlendirme	1	0,5	2	1	7	3,5	53	26,5	137	68,5
	Başkasının sözünü aktarma	-	-	4	2	12	6	62	31	122	61
	Ayrıntılandırma/genişletme	-	-	7	3,5	31	15,5	58	29	104	52
	Vurgulama/önemine dikkat çekme	-	-	9	4,5	22	11	70	35	99	49,5
	Sınırlandırma	-	-	11	5,5	37	18,5	71	35,5	81	40,5
	Üslup/tarz oluşturma (resmî-gayriresmî, nazik-kaba, sert-yumuşak vb.)	6	3	11	5,5	38	19	75	37,5	70	35
	Sözlü İletişimi Sürdürme	Söz hakkı isteme	6	3	16	8	42	21	63	31,5	73
Söz hakkı verme		-	-	6	3	14	7	45	22,5	135	67,5
Söze girme		1	0,5	4	2	24	12	60	30	111	55,5
Sözüne devam etme		2	1	7	3,5	27	13,5	70	35	94	47
Hatırlatma		4	2	8	4	30	15	63	31,5	95	47,5
Zaman kazanma		1	0,5	7	3,5	25	12,5	62	31	105	52,5
Sonuçlandırma	Özetleme	3	1,5	7	3,5	15	7,5	62	31	113	56,5
	Sonuca geldiğini ifade etme	2	1	8	4	21	10,5	54	27	115	57,5

Tablo 20, öğrencilerin genel anlamda söylemi yapılandırma temasında yer alan dil işlevlerine ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Tablo 19 ile Tablo 20 karşılaştırıldığında öğretim elemanlarının da benzer bir görüşü benimsediği anlaşılmaktadır.

Tablo 21. Öğretim Elemanlarının Söylemi Yapılandırma İşlevine Yönelik Önerileri

Önerilen Dil İşlevi	Katılımcılar	f
Karşıt görüşleri çürütme	ÖE2	1
Karşılaştırma	ÖE3	1
Söz başını vurgulama	ÖE6	1
Sözün belli bir kısmının önemini vurgulama	ÖE6	1

Tablo 21’de yer alan öneriler şöyle yorumlanabilir: “Söz başını vurgulama” ve “sözün belli bir kısmının önemini vurgulama”, görüşme formunda yer alan “vurgulama/önemine dikkat çekme” dil işlevinin alt

boyutlarını oluşturmaktadır. “Karşılaştırma”; “benzerlikleri ifade etme”, “zıtlıkları ifade etme”, “üstünlüğü ifade etme”, “eşitliği ifade etme” ve “pekiştirme” dil işlevlerinin üst başlığını oluşturmaktadır. Öneriler arasında yer alan “karşıt görüşleri çürütme” dil işlevi ise yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kapsamında dikkate değer bir dil işlevi olarak yorumlanmaktadır. “Karşıt görüşleri çürütme” dil işlevi, “gerekçeleştirme” kategorisinde yer alan “sebebe ifade etme” ve “amaç ifade etme” dil işlevlerini bütünleyen bir dil işlevi niteliği taşımaktadır.

Öğrencilerden görüşme formunda yer almayan, ancak ihtiyaç duyabilecekleri başka söylemi yapılandırma işlevleri varsa ifade etmeleri istenmiştir. Ancak görüşme sürecinde hiçbir öğrenci, bu kapsamda bir öneri dile getirmemiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri doğrultusunda, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılabilir, ihtiyaç analizine dayalı güncel bir dil işlevleri listesi geliştirilmiştir. Bu, alan yazınında ihtiyaç analizine dayalı ilk listedir. 6 tema, 20 kategori, 180 kodun yer aldığı dil işlevleri listesi Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22. *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi İçin Güncel Dil İşlevleri Listesi*

Tema	Kategori	Kod
Bilgiyi Araştırma ve Açıklama	Bilgiyi ifade etme	Bilip bilmediğini ifade etme
		Hatırlamayı ifade etme
		Fark edip etmediğini ifade etme
		Teyit etme
		Tanımlama
		Tarif etme
		İlan etme/duyurma
		İşaret etme/gösterme
		Varlığı ifade etme
		Aitliği/ilgiyi ifade etme
		Sebebi ifade etme
		Amacı ifade etme
		Zamanı ifade etme
		Niteliği/biçimi/tarzı ifade etme
		Yer/yön/konumu ifade etme
	Miktar/ölçü/dereceyi ifade etme	
	Bilgi amaçlı soru sorma/yanıt verme	
	Olayı/durumu anlatma	Olayın/durumun nasıl gerçekleştiğini anlatma
		Olayı/durumu kimin gerçekleştirdiğini anlatma
		Görmediği (anlatılan/duyulan/belirtileri görülen) olayı/durumu anlatma
Geçmişte yaşanan/görülen olayı/durumu anlatma		
Şimdiki olayı/durumu anlatma		
Olayı/durumu anlatma	Gelecekteki olayı/durumu anlatma	
	Sürekli tekrarlanan olayı/durumu anlatma	
	Vazgeçilmiş/bırakılmış alışkanlığı anlatma	
	Geçmişte planlanan ancak gerçekleşmeyen olayı/durumu anlatma	
	Geçmişte bir süre devam eden olayı/durumu anlatma	
	Geçmişte süren ve başkasından duyulan olayı/durumu anlatma	
	Başkasından duyduğu planlanmış/tasarlanmış olayı/durumu anlatma	
	Kişisel görüşü ifade etme	Kişisel görüşü ifade etme
		Bir görüşü olmadığını ifade etme
		Görüş belirtmekten kaçınma
Uzlaşmayı ifade etme		
İtiraz etme		
Gerekliliği ifade etme		
Şartı ifade etme		
Zorunluluğu ifade etme		
Gönüllülüğü ifade etme		

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Kapsamında İhtiyaç Analizine Dayalı Güncel Dil İşlevleri Listesi

Tema	Kategori	Kod
Tutumları/Duyguları Araştırma ve Açıklama	Görüşü/düşünceyi ifade etme	Sorumluluğu ifade etme Suçu/suçluluğu ifade etme Yeteneği ifade etme Gücünü ifade etme İhtimali ifade etme Olanağı ifade etme Tahmini/öngörüyü ifade etme Kesinliği ifade etme İlginçliği ifade etme Tercihi ifade etme Uygun/doğru bulup bulmadığını ifade etme Ne düşündüğünü ifade etme
	Duyguyu/durumu anlatma	Şaşırılmayı ifade etme Utanılmayı ifade etme Merakı ifade etme Aşkı ifade etme Heyecanı ifade etme Şikâyet etme Özür dileme Affetmeyi ifade etme Beğenmeyi ifade etme İsteği/arzuyu ifade etme Mutluluğu ifade etme Teşekkür etme Gururu ifade etme Özlemi ifade etme Umudu ifade etme Merhameti ifade etme Değeri/önemi ifade etme Güveni ifade etme Empatiyi ifade etme Rahatlamayı ifade etme Üzüntüyü ifade etme Dargınlığı ifade etme Öfkeyi ifade etme Nefreti ifade etme Sıkılmayı ifade etme Yorgunluğu ifade etme Korkuyu ifade etme Acı hissini ifade etme Pişmanlığı ifade etme Sevgiyi ifade etme Saygıyı ifade etme Alttan altma Yumuşatma Ne/nasıl hissettiğini ifade etme
İkna Etme	Talep etme/isteme	Rica etme Emir/talimat verme Sipariş etme Pazarlık etme Danışma/akıl isteme İzin isteme Acil durumlarda yardım isteme Yalvarma Dua etme Söz/güvence verme
	Teklif etme/önerme	Yardım etmeyi teklif etme, Beraber bir şey yapmayı teklif etme İkram etme Davet etme Şartlı ikna/anlaşma
	Yol gösterme	Tavsiye etme Nasihat etme/öğüt verme Teşvik etme/yüreklendirme Uyarma/ikaz etme Uzlaştırma/barıştırma Haklı çıktığını ifade etme Tehdit etme Meydan okuma

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Kapsamında İhtiyaç Analizine Dayalı Güncel Dil İşlevleri Listesi

Tema	Kategori	Kod
	Kabul etme-reddetme	Kabul etme/onaylama Reddetme Kabul/ret konusunda tereddüt etme Yasaklama
Sosyalleşme	Selamlaşma	Dikkati çekme Hitap etme Selam verme Selama karşılık verme Karşılaşmadan Duyulan Memnuniyeti İfade Etme Hâlini hatırını sorma Hâlini hatırını ifade etme Selam iletme/aktarma
	Tanışma	Kendini tanıtmaya Tanışma amaçlı soru sorma Tanışmadan duyulan memnuniyeti ifade etme Tanıştırmaya Takdim etme Randevulaşma/buluşma ayarlama Dertleşme
	İyi dilekte bulunma	İyi dilekte bulunma/temenni etme Tebrik etme/kutlama İltifat etme İyi dileklere ve tebriklere yanıt verme
	Ayrılma	Vedalaşma Helalleşme
	İletişim sürecini kontrol altında tutma/olası yanlış anlaşımaların önüne geçme	Anlaşıp anlaşılmadığını ifade etme Duyulup duyulmadığını ifade etme Konuşma hızının yeterli olup olmadığını ifade etme Dinlediğini belli etme
İletişim Sorunlarını Önleme ve Telafi Etme	Mevcut yanlış/eksik anlaşımaların önüne geçme	Anlayıp anlamadığını ifade etme Telafi isteme Farklı sözcüklerle yeniden ifade etme Açıklama/tanımlama yapma Farklı dil becerisini (konuşma-yazma) kullanarak yeniden ifade etme Beden dilini kullanarak yeniden ifade etme Görsel kullanarak yeniden ifade etme Tekrar etme Heceleme Kodlama Kendisinin yanlışını ifade etme ve düzeltme Karşısındakinin yanlışını ifade etme ve düzeltme
Söylemi Yapılandırma	İlişkiledirme	Sıralama Ekleme Sınıflandırma Konuyu değiştirme Önceki konuya dönme
	Gerekçelendirme	Sebeplendirme Amaç ifade etme Karşıt görüşleri çürütme
	Karşılaştırma	Benzerlikleri ifade etme Zıtlıkları ifade etme Üstünlüğü ifade etme Eşitliği ifade etme Pekiştirme
	Düşünceyi Geliştirme	Örnek verme Şaka/espri yapma Varsayım ifade etme Çıkarım yapma Genelleme yapma Yorum yapma/değerlendirme Başkasının sözünü aktarma Ayrıntılandırma/genişletme Vurgulama/önemine dikkat çekme Sınırlandırma Üslup/tarz oluşturma (resmî-gayriresmî, nazik-kaba, sert-yumuşak vb.) Söz hakkı isteme

Tema	Kategori	Kod
	Sözlü iletişimi sürdürme	Söz hakkı verme Söze girme Sözüne devam etme Hatırlatma Zaman kazanma
	Sonuçlandırma	Özetleme Sonuca geldiğini ifade etme

Alan yazınında yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik çeşitli ihtiyaç analizi araştırmaları bulunmaktadır. Örneğin Aydın (2014), yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerinin rakam ve fiyat gibi miktar/ölçü/derece ifadelerini, zaman ifadelerini, adres tariflerini ve duyuruları anlamaya ihtiyaç duyduklarını tespit etmiştir. Altıparmak (2013), yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerinin adres sorma ve yol tarif etme gibi günlük konuşmalara ihtiyaç duyduklarını belirlemiştir. Alan yazınındaki çalışmalar, bu araştırmadaki sonuçlarla örtüşmektedir.

Bilgiyi araştırma ve açıklama teması kapsamında yer alan dil işlevleri, sosyal yaşamda öğrencilerin karşısına çıkabilmektedir. Deniz ve Çekici (2019b), şehir içi toplu taşıma araçlarında bilgiyi araştırma ve açıklama teması kapsamında değerlendirilebilecek dil işlevlerinin (ücreti sorma, ücret hakkında bilgi verme, güzergâh hakkında bilgi verme, güzergâhtan emin olmak için sorma vb.) yoğun bir biçimde kullanıldığını tespit etmiştir. Kalenderoğlu ve Ayver (2020), reklam filmlerinde bilgiyi araştırma ve açıklama teması kapsamında değerlendirilebilecek çeşitli iletişimsel işlevlerin (genel olayları ve tekrar eden durumları tanımlama, geçmiş ve gelecek olaylar/deneyimler hakkında konuşma, geçmişteki olaylar hakkında konuşma, kişilerin şimdi ne yapıyor olduğunu anlatma, niteleyici ifadeler kullanma vb.) kullanıldığını belirlemiştir. Bu çalışmada da hem öğretim elemanları hem de öğrenciler yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bilgiyi araştırma ve açıklama teması kapsamındaki 29 dil işlevinin önemli olduğunu belirtmiştir.

Çalışmada ulaşılan, tutumları/duyguları araştırma ve açıklama teması kapsamındaki sonuçlar, alan yazınındaki çalışmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir. Altıparmak (2013) da yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerinin duygu, düşünce, hayal ve istekleri belirli bir düzen içinde anlatma gereksinimi duyduklarını belirlemiştir.

Tutumları/duyguları araştırma ve açıklama teması kapsamında yer alan dil işlevleri, günlük yaşam için olmazsa olmazdır. Kalenderoğlu ve Ayver (2020), reklam filmlerinde tutumları/duyguları araştırma ve açıklama teması kapsamında değerlendirilebilecek çeşitli iletişimsel işlevlerin (duygu ve heyecanları bildirme, durumu bildirme, eylemleri ifade etme) kullanıldığını belirlemiştir. Bu araştırmada hem öğretim elemanları hem de öğrencilerin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde tutumları/duyguları araştırma ve açıklama teması kapsamındaki dil işlevlerinin önemli olduğunu belirtmesi, Kalenderoğlu ve Ayver'in (2020) çalışmasıyla örtüşmektedir.

Kalenderoğlu ve Arslan (2017), Türkçenin inceliğini ve derinliğini yansıtan duygu ifadelerinin öğretilmesinin yabancı uyruklu öğrencilerin iletişimsel ve kültürel yeterliğini geliştireceğini ileri sürmektedir. Temur ve Arslan (2018), yabancı öğrencilerin, hedef toplumun bireylerinin olaylar karşısında verdiği ortak duygusal tepkileri fark etmesinde ve sosyal çevreyle uyumlu bir etkileşim sağlamalarında duygu bildiren dil unsurların önemli olduğunu belirtmektedir. Deniz ve Çekici (2019a), tutumları/duyguları araştırma ve açıklama işlevlerinin öğretiminin öğrenci motivasyonunu artıracaklarını belirtmektedir. Bu araştırmanın sonuçları, alan yazınında dile getirilen söz konusu yorumları güçlendirmektedir.

Araştırmacılar (Akarçay, 2021; Çangal, 2013; Deliktaş, 2019; Farzan 2019) çalışmalarında yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin sınıf içi iletişim kurma becerisi kapsamında izin isteme ve talimatları takip etme gibi dil işlevlerine ihtiyaç duyduğunu tespit etmiştir. Aydın (2014) çalışmasında bu öğrencilerin yardım isteme ve yardım teklif etme dil işlevlerine ihtiyaç duyduğunu tespit etmiştir. Altıparmak (2013), öğrencilerin davet etme, daveti cevaplama, kabul etme, reddetme gibi dil işlevlerine gereksinim duyduğunu belirlemiştir. Bu araştırmada ulaşılan sonuçlar, alan yazınındaki çalışmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Günlük yaşamda insanlar doğal olarak birbirini etkilemeye ve yönlendirmeye çalışmaktadır. Bu

bağlamda ikna etme, bir yabancı dil öğrencisi için olmazsa olmazdır. Nitekim Deniz ve Çekici (2019b), şehir içi toplu taşıma araçlarında ikna etme teması kapsamında değerlendirilebilecek dil işlevlerinin çok yoğun bir biçimde kullanıldığını tespit etmiştir. Kalenderoğlu ve Ayver (2020), reklam filmlerinde ikna etme teması kapsamında değerlendirilebilecek çeşitli iletişimsel işlevlerin (kabul etme ve reddetme, ricada bulunma, tavsiye verme) kullanıldığını belirlemiştir. Bu çalışmada da hem öğretim elemanları hem de öğrenciler yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ikna etme teması kapsamındaki dil işlevlerinin gerekli olduğunu belirtmiştir.

Alan yazınında sosyalleşme işlevine yönelik sınırlı ve dar kapsamlı bazı ihtiyaç analizi çalışmaları mevcuttur. Akarçay (2021), Çangal (2013), Deliktaş (2019) ve Farzan'ın (2019) çalışmaları, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerinin sınıf içi iletişim kurma becerisi kapsamında tanışma, arkadaşlara soru sorma gibi dil işlevlerine ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Aydın (2014) çalışmasında öğrencilerin kendini tanıtmaya ve selamlama ifadeleri kullanma dil işlevlerine ihtiyaç duyduklarını belirlemiştir. Altıparmak (2013), öğrencilerin market, hastane, kütüphane, lokanta, otel çalışanlarıyla Türkçe konuşma gereksinimi taşıdıklarını belirlemiştir. Biçer ve Alan (2017), Suriyelilerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenme nedenleri arasında günlük iletişimsel gereksinimlerin de yer aldığını ortaya koymuştur. Çelik'in (2018) gerçekleştirdiği kültürel ihtiyaç analizi de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sosyalleşme işlevinin önemli olduğunu göstermektedir. Alan yazınındaki bu çalışmaların sonuçları, bu çalışmada ulaşılan sonuçlarla örtüşmektedir.

Söylemi yapılandırma işlevi, öğrencilerin bağlantı ve geçiş ifadelerini kullanmaları ve tutarlı bir metin oluşturabilme becerilerini kapsamaktadır. Gerek yazılı gerek sözlü anlatımlarla tutarlı olabilmek için söylemi yapılandırma işlevinin öğretimi oldukça önemlidir. Nitekim yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin bağlantı ve geçiş ifadelerini kullanmaları gerektiği birçok çalışmada (Aramak, 2016; Ercan Güven ve Akpınar, 2020; Karakoç Öztürk ve Dağıstanlıoğlu, 2018; Mantı, 2017) vurgulanmıştır. Sözlü iletişimi sürdürme işlevi de söylemi yapılandırma işlevi bağlamında öğretilmesi gereken bir başka alt boyutu oluşturmaktadır. Kurt (2020, s. 109), ilişki kurma, zaman doldurma, sessizliği bozma gibi sözlü iletişimi sürdürme işlevlerinin yabancı dil olarak iş Türkçesi öğretiminde önemli olduğunun altını çizmektedir. Alan yazınında belirtilen öneme rağmen yapılan bazı çalışmalar, öğrencilerin söylemi yapılandırma işlevini yeterli düzeyde kullanamadıklarını ortaya koymaktadır. Örneğin Deniz ve Daşöz (2015), yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerinin yazma etkinliklerinde gerekçelendirme işlevini yeterli ölçüde kullanamadıklarını tespit etmiştir. Dolayısıyla yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söylemi yapılandırma işlevinin öğretimi üzerine çeşitli çalışmaların yapılması gereksinimi doğmaktadır.

Araştırma sonuçlarından hareketle, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanındaki programların, ders kitaplarının ve diğer materyallerin “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi İçin Güncel Dil İşlevleri Listesi” doğrultusunda güncellenmesi gerektiği önerilmektedir. Ayrıca geliştirilen dil işlevleri listesinden, ölçme ve değerlendirme araştırmalarında da yararlanılabilir.

KAYNAKÇA

- Akarçay, A. (2021). *Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin dil ihtiyaç analizi: TÖMER örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Altıparmak, H. M. (2013). *Avrupa Diller Öğretimi Ortak Çerçeve Programı kapsamında işlevsel kavramsal yaklaşım temelli ihtiyaç analizi örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Altun Alkan, H. & Yaylı, D. (2019). Rica ediminin Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler tarafından kullanımı. *Folklor/Edebiyat*, 25 (99), 521-538.
- Aramak, K. (2016). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bağdaşıklık araçlarının kullanım düzeyi üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Austin, J. L. (2017). *Söylemek ve yapmak* (L. Aysever, Çev.). İstanbul: Metis.
- Aydın, Y. (2014). *Erasmus yoğun dil kurslarında Türkçe öğrenen yabancılara yönelik bir ihtiyaç analizi*. Yüksek Lisans

- Bayat, N. (2017). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde şikâyet ve özür edimine ilişkin görüşler. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41 (41), 1-16.
- Benzer, A. (2020). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde işlevsel dil bilgisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Best, J. W. & Kahn, J. V. (2017). *Eğitimde araştırma yöntemleri* (O. Köksal, Çev.). Konya: Eğitim.
- Biçer, N. & Alan, Y. (2017). An action research investigating the needs of Syrian students learning Turkish as a foreign language. *International Online Journal of Educational Sciences*, 9 (3), 862-878.
- Blundell, J., Higgins, J. & Middlemiss, N. (1982). *Function in English*. Oxford: Oxford University.
- Brinker, K. (2010). *Linguistische textanalyse eine einföhrung in grundbegriffe und methoden*. Berlin: Erich Schmidt.
- Brown, H. D. (2007). *Principles in language learning and teaching*. Essex: Pearson Longman.
- Bühler, K. (2011). *Theory of language the representational function of language* (D. F. Goodwin, Çev.). Amsterdam: John Benjamins.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- CEFR (2020). *Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment*. Council of Europe.
- Chomsky, N. (2001). *Dil ve zihin* (A. Kocaman, Çev.). Ankara: Ayraç.
- Çangal, Ö. (2013). *Yabancılar Türkçe öğretiminde dil ihtiyaç analizi: Bosna-Hersek örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelik, H. (2018). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürel ihtiyaç analizi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- Çubukçu, H. (2014). *Konuşurken neler oluyor etkileşimsel söylem çözümleme yaklaşımları uygulamalar*. Ankara: Akademisyen.
- Deliktaş, A. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil ihtiyaç analizi: İstanbul örneği*. Yüksek Lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Deniz, K. & Çekici, Y. E. (2019a). Dil işlevleri açısından Türkçe öğreniyorum ders kitabı. *Turkish Studies*, 14 (6), 3043-3062.
- Deniz, K. & Çekici, Y. E. (2019b). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi açısından toplu taşıma araçlarında dil işlevleri. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 7 (4), 24-36.
- Deniz, K. & Çekici, Y. E. (2021). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik dil işlevleri. *ZFWT*, 13 (1), 01-26.
- Deniz, K. & Daşöz, T. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin yazma becerilerinde gerekçelendirme. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, UDES 2015, 1515-1526.
- Deniz, K. & Uysal, B. (2010). Avrupa Diller Öğretimi Ortak Çerçeve Metin ve yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk kültürü öğretim programı. *TÜBAR*, 27 (15), 239-261.
- Ercan Güven, A. N. & Akpınar, Ş. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin bağdaşıklık araçlarını kullanma düzeyinin değerlendirilmesi. *SEFAD*, 43, 273-300.
- Farzan, E. (2019). *Afganistan'da Türkçe öğrenen öğrencilere yönelik dil ihtiyaç analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Finocchiaro, M. & Brumfit C. (1983). *The functional-notional approach from theory to practice*. Oxford: Oxford University.
- Glesne, C. (2014). *Nitel araştırmaya giriş*. (A. Ersoy, & P. Yalçınoğlu, Çev.) Ankara: Anı.
- Green, A. (2012). *Language functions revisited theoretical and empirical bases for language construct definition across the ability range*. Cambridge: Cambridge University.

- Halliday, M. A. K. (1970). Language structure and language function. In J. Lyons (Ed.), *New horizons in linguistics* (pp. 140-165). Harmondsworth: Penguin.
- Halliday, M. A. K. (1971). Linguistic function and literary style. In S. Chatman (Ed.), *Literary style: a symposium* (pp. 330-368). London: OUP.
- Halliday, M. A. K. (1973). *Explorations in the function of language*. London: Arnold.
- Halliday, M. A. K. (1978). *Language as social semiotic: the social interpretation of language and meaning*. London: Edward Arnold.
- Hulstijn, J. H., Alderson, J. C. & Schoonen, R. (2010). Developmental stages in second-language acquisition and levels of second-language proficiency: Are there links between them?. In I. Bartning, M. Martin, I. Vedder (Ed.), *Communicative Proficiency and Linguistic Development: Intersections Between SLA and Language Testing Research* (pp. 11-20). Eurosla Monographs.
- Hymes, D. (1972). On communicative competence. In J. B. Pride and J. Holmes (Ed.), *Sociolinguistics* (pp. 269-293). Harmondsworth: Penguin.
- Jakobson, R. (1960). Linguistics and poetics. T. Sebeok (Ed.), *Style in Language* içinde (s. 350-377). Cambridge, MA: M.I.T..
- Kalenderoğlu, İ. & Arslan, H. (2017). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarında duygu bildiren ifadeler. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, 17 (6), 503-519.
- Kalenderoğlu, İ. & Ayverdi, T. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde otantik değer taşıyan reklam filmlerinin kullanımı. *12. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 198-213.
- Karababa, C. & Saltık, O. (2012). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde buyrum ve istek kipinin görünüm ve işlevleri. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (3), 179-190.
- Karakoç Öztürk, B. & Dağistanlıoğlu, B. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin yazdıkları öyküleyici metinlerin bağdaşıklık görünümlerinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 332-354.
- Kılınç, A. K. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğreniminde istek (rica) söz edimi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- Kinsella, K. (2010). *Academic language function: Toolkit*. USA: Sweetwater District-Wide Academic Support Teams.
- Krashen, S. D. (1981). *Second language acquisition and second language learning*. London: Oxford University.
- Kurt, B. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin konuşmada yaptıkları dilsel hatalar ve iletişim stratejileri üzerine fenomenolojik bir çalışma. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 8 (1), 51-70.
- Larsen-Freeman, D. (2003). *Techniques and principles in language teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Littlewood, W. (2010). *Communicative language teaching: An introduction*. Cambridge: Cambridge University.
- Mantı, M. İ. (2017). *Türkçe öğrenen Mısırlı öğrencilerin yazılı anlatım çalışmalarında bağdaşıklık (Kahire örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Ogden, C. K. & Richards, I. A. (1972). *Meaning of meaning*. New York: A Harvest Book.
- Özdemir, A. (2016). *Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin söz edimleri anlama düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- Punch, K. F. (2014). *Sosyal araştırmalara giriş nitel ve nicel yaklaşımlar*. (D. Bayrak, H. Bader Arslan, Z. Akyüz, Çev.). Ankara: Siyasal.
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2002). *Approaches and methods in language teaching*. Cambridge: Cambridge University.
- Rubio, F., Passey, A. & Campbell, S. (2004). Grammar in disguise: the hidden agenda of communicative language teaching textbooks. *RAEL: revista electrónica de lingüística aplicada*, 3 (1), 158-176.

- Savignon, S. J. (2002). *Interpreting communicative language teaching*. London: Yale University.
- Searle, J. R. (2000). *Söz edimleri* (L. Aysever, Çev.). İstanbul: Ayraç.
- Searle, J. R. (2011). *Söylemek ve anlatmaya çalışmak* (L. Aysever, Çev.). İstanbul: Bilgesu.
- Taylor, B. P. (1983). Teaching ESL: Incorporating a communicative, student-centered component. *TESOL Quarterly*, 17 (1), 69-88.
- Temur, N. & Arslan, H. (2018). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde duygu durumu bildiren ifadelerin öğrenilme düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6 (3), 877-893.
- TMV (2020). *Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı*. İstanbul: Matsis Matbaa Hizmetleri.
- Van Ek, J. A. (1975). *Systems development in adult language learning: the threshold level in a European Unit/credit system for modern language learning by adults*. Strasbourg: Council of Europe.
- Van Ek, J. A. & Trim J. L. M. (1990a). *Threshold 1990*. Cambridge: Cambridge University.
- Van Ek, J. A. & Trim J. L. M. (1990b). *Waystage 1990*. Cambridge: Cambridge University.
- Van Ek, J. A. & Trim J. L. M. (2001). *Vantage*. Cambridge: Cambridge University.
- Wilkins, D. A. (1973). *The linguistic and situational content of the common core in a unit/credit system*. Strasbourg: Council of Europe.
- Wittgenstein, L. (2010). *Felsefi soruşturmalar* (H. Barışcan, Çev.). İstanbul: Metis.
- Yalçın, A. (2012). *Türkçe öğretim yöntemleri yeni yaklaşımlar*. Ankara: Akçağ.
- Yaylı, D. & Yaylı, D. (2014). Yabancı dil öğretimi yaklaşımları ve yöntemleri D. Yaylı & Y. Bayyurt (Ed.). *Yabancılar Türkçe öğretimi politika yöntem ve beceriler içinde* (s. 7-28). Ankara: Anı.
- YEE (2018). *Yabancı dil olarak Türkçe ilk kazanımlar için başvuru rehberi*. Ankara: Yunus Emre Enstitüsü.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Communicative and action-oriented foreign language teaching aiming to improve students' communication skills instead of imputing theory is based on language functions defined as the purpose of language use, because an effective communication skill is maintained through acknowledging the language functions and using them when necessary. Thus, in order to achieve a functional and communicative foreign language teaching, it is necessary to determine students' needs in target language in other words their need in language functions. This situation also applies to teaching Turkish as a foreign language that has recently been escalated significantly in both theory and application fields. However, there is no needs analysis research that has been conducted on language functions in the scope of teaching Turkish as a foreign language in the literature. The aim of this study is to determine the language functions needs in daily life of those who learn Turkish as a foreign language, based on the views of the instructors working in Turkish teaching research and application centers affiliated to universities in Turkey and the Turkish language students in these centers. As a result, it is aimed to shape a recent list of language functions that is based on the analysis of needs in teaching Turkish as a foreign language. The study is expected to contribute to communicative and functional Turkish teaching in both theory and application aspects.

Materials and Methods: The data were collected through face-to-face and online interviews in this qualitative case study model study. The sample of this study consists of 50 instructors working at 28 different universities and 200 students studying at 16 different universities in Turkey. The data were collected through a semi-structured interview form and analyzed according to descriptive analysis technique. The language functions needed and not needed in teaching Turkish as a foreign language were determined and the reasons for these were discussed in the study.

Findings: Instructors and students were asked to what extent Turkish as a foreign language students need language functions. Findings obtained in this context are presented in Tables 4, 5, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 16, 17, 19 and 20. Instructors and students were asked to express their suggestions for other language functions. Recommendations in this context are presented in Table 6, 9, 12, 15, 18 and 21. Some recommended language functions are: sing another tune, expressing whether it is appropriate/correct, expressing love, expressing respect, conditional persuasion/agreement, reconciliation, challenge, express one's right, to compliment, conveying/transferring greetings, scheduling/rendezvous, explain/describe.

Discussion: Aydın (2014) determined that students of Turkish as a foreign language need to understand

quantity/measure/degree expressions such as numbers and prices, time expressions, address descriptions and announcements. Altıparmak (2013) determined that students of Turkish as a foreign language need daily conversations such as asking for addresses and giving directions. Studies in the literature are in line with the results of this research.

Akarçay (2021), Çangal (2013), Deliktaş (2019) and Farzan (2019) found that students learning Turkish as a foreign language need language functions such as asking permission and following instructions. Aydın (2014) found in his study that these students needed the language functions of asking for and offering help. Altıparmak (2013) determined that students need language functions such as inviting, answering, accepting, and rejecting. The results obtained in this research coincide with the results of the studies in the literature.

Studies by Akarçay (2021), Çangal (2013), Deliktaş (2019) and Farzan (2019) show that students learning Turkish as a foreign language need language functions such as meeting and asking questions to friends. Aydın (2014) determined in his study that students need language functions of introducing themselves and using greeting expressions. Altıparmak (2013) determined that students have the need to speak Turkish with employees of markets, hospitals, libraries, restaurants and hotels. Biçer and Alan (2017) revealed that daily communicative needs are among the reasons for Syrians to learn Turkish as a foreign language. The results of these studies in the literature coincide with the results obtained in this study.

Conclusion and Suggestions: As a result of the study, “Recent List of Language Functions of Teaching Turkish As A Foreign Language” consists of 6 themes, 20 categories and 180 codes was shaped after an extensive analysis of needs. These are presented in Table 22.

Based on the results of the research, it is recommended to update the programs, textbooks and other materials in the field of teaching Turkish as a foreign language. In addition, the list of language functions in this study may be functional for assessment and evaluation research.